

1. Osnova rozhovoru

1. Trávení volného času, zájmy

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Jaké máš kamarády? S jakými si nejvíc rozumíš, s kým jsi rád/a? co společně děláte?

2. Rodinné prostředí

Jaká je vaše rodina? (s kým bydlíš) klady, zápory

Pracují tvoji rodiče?

3. Náročné situace

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

4. Názory na závislost

Co myslíš, že je závislost?

Proč lidé začnou být závislí? Na čem může být člověk závislý?

5. názory na kouření, zkušenosti

Kouříš? Zkoušel jsi to někdy?

Znáš někoho, kdo kouří? Co si o tom myslíš?

Znáš někoho, kdo nekouří vůbec? Proč nekouří?

6. Názory a zkušenosti s alkoholem

Piješ alkohol při nějakých příležitostech?

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Znáš někoho, kdo alkohol nepije? Čím myslíš, že to je, je v něčem jiný?

7. Marihuana a další drogy

Znáš někoho, kdo zkoušel/ kouří trávu?

Znáš někoho, kdo bere nějaké jiné / tvrdé drogy? Myslíš, že je těžké je sehnat?

8. Drogy a Romové

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

2. Přepisy rozhovorů

1. Dívka, 10 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Ve volném čase si jdu ven, s kamarády, nebo jdu sem do klubu. Nebo jsem prostě doma, na počítači, nebo si něco přečtu.

Hezky, to je spousta různých věcí. Když jdeš ven s kamarádama, tak děláš co?

Tak, obvykle jdeme ven, žejo, někam do parku, popovídat si s holkama, nebo prostě, jdeme se někam podívat. Nebo když jdeme takhle ven s holkama a máme třeba peníze, jdeme si nakoupit nějaký věci. Takový, spíš ty holčičí záležitosti.

A častěji jdete ven, nebo častěji jdeš do klubu, nebo zůstaneš doma?

Spíš častěji chodím do klubu a ven.

A nevíš, jestli častěji do klubu nebo ven?

Nene, to nepočítám. Jak se mi chce.

A proč někdy chodíš do klubu?

Protože mě to tam baví, můžu se tam něco naučit. Můžu se tam dozvědět něco o Bohu. Můžu se tam doučovat. Cokoliv, prostě. Mam tam někoho, kdo mi věří.

A s jakejma lidma kamarádíš? Jaký ty lidi jsou, proč s nima kamarádíš?

Tak Bianka.

Jako, ne kdo přesně to je, ale proč kamarádíš zrovna s těma, co kamarádíš, co jako na nich je, že zrovna s nima kamarádíš?

No ona je vlastně moje rodina, prostě. A kvůli tomu, že ona je prostě hodná, prostě, ona by mě nikdy nepodrazila, nikdy by mě nezklamala a tak. Že když něco nemam já, třeba, a potřebuju to, ona mi třeba dodá, a tak, ona mi s tím pomůže, prostě.

A ty další kamarádi?

No tak... Třeba moje další kamarádka. Ona je jako moc zajímavá a takový. Takže prostě je mam ráda, že spolu kamarádíme, prostě, že spolu jsme.

Že se znáte dobře?

No.

A tys říkala, že někdo z těch kamarádek je tvoje rodina, připadá ti to důležitý?

Jo, jakože víc, než ty ostatní holky.

A mohla bys mi říct něco o vaší rodině?

Tak...

Jakože třeba s kým bydlíš, nebo kdo všechno další je tvoje rodina a tak.

No, my máme prostě... my jsme, jako já mam hodně rodin tady. Takže možná se s některýma ani neznám. No a po mámy straně, my jsme taková komplikovaná rodina, protože máma je světská, no, teďko máme hodně takových rodin prostě. Takže... o svý rodině, no, tak tady to.

Co to znamená, když říkáš, že tvoje máma je světská?

Jakože u kolotočů, že máme kolotoče. Potom máme rodinu i v cirkusech. A tak.

A vídáš se s nima někdy?

Jako jenom za čas, někdy, protože... hodně když jsme na matějský, tak jak viděj mámu, tak prostě už se známe, jakože rodina, přitom já si některý ještě nepamatuju, takže některý znám, některý ne.

A s kým tedy bydlíš? Mamka s váma nebydlí?

Mamka bydlí s náma, táta, brácha a malá ségra.

A je něco, co ti připadá na vaší rodině, že je hodně dobrý?

Jo.

A co?

Prostě komunikace. Potom, že prostě se umíme dobře chovat. Vždycky když jdeme někam, tak si o nás neříkaj, že to jsou nějaký prostě bůhvíco, ale že si řeknou: Jo, to jsou slušný lidi.

A máte něco, co ti nepřipadá dobrý na vaší rodině, co bys třeba chtěla změnit?

Ne.

Oba rodiče pracujou, táta taky?

Máma i táta.

A táta dělá co?

Táta dělá v RVR, zahradníka, a máma uklízí odpoledne, že jo, protože musí pro ségru do školy, uvařit, chystat a přijít tam.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Tak když jsem v klubu. A když jsem havně se svojí rodinou. Prostě, když jsem s kamarádkami, se svojí rodinou, nebo když jsem tady.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Obvykle řeknu mámě, a nebo se poradím s někým. Řekla bych to i tady v klubu někdy.

A máma ti poradí?

No.

Co myslíš, že je závislost?

Závislost. Tak závislost může bejt třeba kouření.

Hm, a co to znamená, že je někdo závislej na kouření?

Prostě, že když třeba si zapálí a už nemá cigaretu, tak už se klepe, prostě potřebuje to.

A na čem ještě jiným můžou bejt lidi závislí?

Na dorgách. Drogy, tráva. Závislí na počítači.

Proč myslíš, že ti lidé začnou být závislí?

Protože určitě každej to zkusel v patnácti nebo v míň, prostě když si to zapálil, pak už to prostě potřebuje.

A třeba na těch drogách, proč začnou bejt závislí?

No, to nevim.

Znáš hodně lidí, který kouří?

Jo.

A tys to někdy zkoušela?

Ne.

Ne?

Jako, mě někdy jako nutili, a tak. A jako...

Kdo tě nutil?

Jakože nějaký kluci, holky a tak. Ale já jsem se obrátila a šla jsem domů. Na co to potřebuju, když na to ještě nemam věk.

A u vás doma někdo kouří?

Máma, táta. Strejda.

A co si myslíš o tom kouření?

Že to hodně škodí. Pak chodí k lékaři a stěžujou si, že jim bolí na plicích, že prostě už dejchaj špatně. Nebo... prostě to dejchání a plíce, že to hodně komplikuje.

A když jsi říkala, že radši jdeš pryč, že na to ještě nemáš věk, tak myslíš, že až vyrosteš, že třeba budeš kouřit?

Ne, ale jako, nebudu to zkoušet, když mi není osmnáct. Nebo když to nepotřebuju.

A až ti bude osmnáct, tak to budeš zkoušet?

Třeba to zkusím, ale když mi to nebude chutnat, tak to nebudu dělat, to asi radši vezmu nějaký ty náplasti nebo tak, abych to vůbec už nezkoušela.

A je u vás v rodině, nebo takhle z dospělejch někdo, kdo nekouří?

Například můj brácha nekouří, pak ještě nekouří... no brácha, a ještě tam jsou možná jiný lidi, ale u bráchy to vim, že žijeme v jedný domácnosti.

A bráchovy je kolik?

Dvacet dva.

A čím to třeba je, že brácha nekouří a rodiče kouří?

Prostě, on když cejtí kouř, tak radši jde a zavře se v pokoji, místo aby to dejchal. Takže asi kvůli tomu, on ani nesnáší ten kouř, prostě.

A je třeba ještě v něčem jiným jinej, čím myslíš, že by to mohlo bejt?

Ne.

Máš nějakou zkušenost s alkoholem?

Ne.

Neochutnávala jsi třeba někdy?

Jako, jo. Ale to jsem nevěděla, to jsem byla malá, asi šest mi bylo, a já jsem myslela, že to je sodovka, a místo sodovky to byla vodka.

A jaký to bylo?

Hnusný. Pálilo to a bylo to hnusný.

A u vás doma pijou rodiče alkohol, při nějaký příležitosti?

Jakože jo. Ale jako třeba dva panáky, víc už ne.

A kdy třeba?

Tak na Silvestra, to si daj hodně, protože to se oslavuje novej rok. Ale teď třeba když mam narozeniny, tak nejsou jako ostatní rodiče, že se napijou. Prostě oni to řeknou, třeba když jsem měla narozeniny, tak oni si dali jenom šampaňský na přípitek. Můj táta řekl: „já to dělám pro děti, ne pro mě“.

A jak to myslel, co čím dělá pro děti?

Jakože... že když máme třeba my oslavu, a třeba já mam narozeniny, oni je nemaj narozeniny, ty ostatní, že jo. Tak třeba některý rodiče jsou takový, že kašlou na ty děti, ale oni hlavně že se bavěj.

Jako aby se oslavily ty narozeniny?

No, a můj táta si řekl, a moje máma, takový jakože nejsou. On řekl: „Budu chlastat já, nebo maj si to užívat děti? Jak nás maj vidět pak.“

Aha, jakože kvůli vám, že nepijou moc, takhle to myslíš?

No, jo. Jakože táta, ne že by mámu nějak bil, ale prostě nechce, abysme ho viděli.

Jakože nechce bejt opilej před váma?

No.

Znáš někoho, kdo je závislej na alkoholu?

Ne.

A znáš někoho, kdo alkohol vůbec nepije?

Neznám někoho. Jako možná že jsou někdo, ale neznám nikoho.

Znáš někoho, kdo zkoušel trávu, marihuanu?

Jo, a to do dneška dělá. Mámy brácha. A nějaký kluci tady po Žižkově taky.

A co si o tom myslíš?

Že jsou blbý, pak maj halušky. Takže že to vůbec dělat nemaj. Třeba potom maj jít domů, je tam přechod a oni uviděj bůhvíco, a pak zbytečně je zajede auto třeba, nebo tramvaj.

Takže myslíš, že to je nebezpečný?

Jo, vlastně i pro život nám.

A proč myslíš, že tu trávu kouřej, teda?

Asi jsou taky to... jak jsme říkali, že jsou, prostě závislí. Že už taky potřebujou.

A nevíš, proč s tím začli?

Nevim.

A stalo se ti někdy, že ti někdo nabízel trávu?

Jo. Jakože jo, ale to jsem říkala, jsem se obrátila a šla jsem domů. Jsem říkala, já to nepotřebuju.

Myslíš, že je těžký třeba trávu, nebo nějaký jiný drogy sehnat?

Ani moc ne. Myslim si, že ty co už jsou hodně v tom, tak prostě už věděj, za kým maj jít, asi nějak tak.

A znáš někoho, nebo slyšelas třeba někdy o někom v okolí, kdo zkoušel nějaký jiný drogy, nebo byl závislej na nějakých jiných drogách, než je marihuana?

Jo.

A znáš ho, nebo jsi jenom o něm slyšela?

Jako.. některý znám a některý zas ne.

A ty co znáš, ty jsou starý nebo mladý?

Starší, tak třeba třicet šest, třicet dva let. A dva asi... těm bylo asi dvacet šest.

A to jsou nějaký známý?

Kamarádi, spíš. Jako třeba když mam kamarádku, tak její brácha nebo ségra, tak takhle.

A co si o nich myslíš. Proč myslíš, že to dělaj, nebo jak se k tomu dostali?

Tak třeba starší lidí, který berou drogy, který si píchaj, tak ty to dělaj kvůli bolesti.

Myslíš, že všichni, o kterých víš, tak že to dělají, protože je něco bolí?

Ne, jako, ale třeba u těch starších, třeba. Že vždycky, když je něco bolí, tak aby na to zapoměli, tak si daj tu dávku. A vlastně, ty ostatní, to nevim.

Nenapadá tě, proč nebo jak s tím začli?

Nevim.

A co si o tom myslíš?

Co si o tom myslím.. že jsou taky blbý. Že prostě to dělaj, že to nemusej mít a dělaj to. Zbytečně, za to, co oni dávali do těch dávek, ty peníze, ty co jsou například na ulici, ty mohli mít barák, nebo něco jinýho.

A myslíš, že by mohli přestat?

Mohli, kdyby chtěli.

Myslíš, že je nějaký rozdíl u gádžů a u Romů, v těchhle věcech jako je kouření, alkohol, drogy a tak?

Myslím si, že my nejsme... jakože naše, že v tom nejsou sami, že berou drogy. Některý tam jsou i Češi, né, že né. Prostě, každej dělá nějakou blbost.

A myslíš, že je tam nějaký rozdíl, proč to dělaj, co z toho, nebo tak?

Nevim.

Nebo jestli některý jsou v něčem horší nebo lepší?

Nevim, já to prostě nerozděluju. Za prvé, já nejsem rasistka, abych to dělala žejo, takže jako.. já beru Češi jako jsme my, a my jako jsme Češi, takže já to nerozděluju jako kdo je lepší. Každý je v něčem nějaký.

Tak jo, díky.

2. Dívka, 11 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Hraju na kytaru a vymýšlím písničky, zkouším akordy.

To znamená v klubu?

Hm.

A děláš ještě něco jiného?

Třeba hraju karty s Vítkem a nebo hraju nějaký hry.

A jindy, třeba o víkendu, když nejsi v klubu?

No tak jsem u mé kamarádky, někdy jdu možná nakoupit babičce a někdy se chodím projít.

A co děláš u té kamarádky?

Hrajeme tam spolu hry, tancujeme tam, děláme si různé svoje tance a tak.

Jaké máš kamarády? S jakými si nejvíc rozumíš?

Já se bavím s takovýma dětma... mě nezáleží jak vypadaj, já se s nima začnu kamarádit a záleží mi na tom, jak dlouho se se mnou budou bavit. Třebas jim řeknu že věřím v Boha a prostě, že mi to nevadí, že se se mnou nebavěj, žýe když mě odmítnou tak prostě nejsem taková, že z анима přijdu je prosit, ale prostě nevadí mi to, když si myslí o mě, že jsem taková... když nevěřej v Boha tak si o mě myslej že jsem taková divná, prostě.

Takže kamarádíš s lidma, který s tebou chtějí kamarádit?

Mhm.

Jaká je vaše rodina?

Naše rodina je taková... pečlivá... ale jako, není zas tak moc pečlivá. Máme se rádi, mluvíme i romskou řečí někdy... co třeba ještě?

S kým bydlíte, kdo všechno je vaše rodina, s kým žiješ?

Jáí žiju s mojí babičkou, s mým dědečkem, s mýma rodičem a s mým bráchou.. a bydlí u nás teta.

Pracují tvoji rodiče?

Máma uklízí doma, pomáhá babičce, protože babička je nemocná na nohy. A můj táta chodí do práce.

Kdy se cítíš dobře, kdy jsi spokojená?

Kdy jsem spokojená? Když třeba jdu do školy a když se hodně snažím v matematice a když třeba dostanu nějakou lepší známku, tak to mě těší. A někdy mě těší to... je mi dobře, když chodím do klubu a vidím třeba Kikinu a Moniku, a jsem ráda že se mnou hrajou nějaký hry a tak.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Si pustím empéetrojku a poslouchám a přemýšlím o tom, jak bych to napravila a nebo co mám dělat, co můžu dělat jiného.

Co myslíš, že je závislost?

Závislost je že, třebas jakoby feťáci jsou závislí na drogy a třebas ty co hulej trávu, ty jsou taky na to závislí, prostě závislost je, že to musej mít.

Napadá tě ještě něco, na čem může být někdo závislý?

Mm.... (vrtí hlavou)

Proč lidé začnou být závislí?

Hm... jako?

Proč se to stane, že někdo začne být závislej?

Že to třebas zkusí nebo udělá to párkrát a už si na to zvykne a čím dál víc je na to závislej.

Máš nějaký zkušenosti s kouřením, zkoušela jsi někdy kouřit?

V Anglii, jednou.

A jaký to bylo?

Takový prostě hnusný, jakoby, prostě není to dobrý na plíce, je to takový kyselý, hnusný, ble.

Znáš někoho, kdo kouří?

Moje babička, můj dědeček, moje máma, můj táta, můj bratranec, moje teta.

A máte v rodině někoho, kdo nekouří, z dospělých?

Mýho bratrance a pak ještě jednoho bratrance a pak... ještě Lucku.

A čím myslíš, že tihle nekouřej?

Třeba že to zkusej a třeba jim to nechutná.

A jsou ještě v něčem jiným jiný, může to být něčím?

Jsou jiný, že možná věřej v Boha a třeba vědí, že je to hřích, když kouřej.

A co si o tom myslíš, že u vás tolik lidí kouří?

Já si myslím, že to není dobrý, protože máme doma miminko, a tak... jedině děda otvírá okno, aby ubylo kouře. A myslím si že je to hodně špatný, že nám to škodí zdraví a že máme i takovej hřích, to kouření, že to není dobrý pro nás.

A myslíš, že až budeš dospělá tak budeš kouřit nebo ne?

Já si myslím, že jo.

Proč?

Nevím.

Vždyť jsi říkala, že to není dobrý a že to škodí zdraví, tak... napadá tě něco, co by mohlo způsobit, abys nekouřila, až budeš dospělá?

Nevím.

Piješ alkohol při nějakých příležitostech?

Ne.

Ani když doma máte nějakou oslavu?

Když máme oslavu tak rodiče vždycky koupí to dětský šampaňo.

A rodiče doma pijou, když se něco slaví, nebo i někdy jindy?

Můj táta dřív pil, ještě než poznal moji mámu, ale od té doby, co poznal moji mámu, tak oba dva jako nepijou alkohol, jedině obyčejný pivo.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Mhm, mýho strejdu.

A jak poznáš, že je závislej?

Protože, on je takovej jakoby... on třeba řekne, že potřebuje od mé babičky dvacet korun třeba, že jde koupit deset patnáct housek, přijde, a schválně řekne, že to tak neměli a přinese víno a řekne: to mi dal kamarád.

A co si o tom myslíš?

Že to není dobrý, lhát.

Myslím o tom alkoholu?

To taky není dobrý.

Znáš někoho, kdo alkohol nepije?

Vůbec? Moje teta. Protože ona prostě nikdy v životě nepila alkohol, nic.

A nevíš proč?

Třeba že jí to nechutná, nebo ona má čtyři děti, tak třeba že si myslela, že to pro to malý miminko není dobrý.

Znáš někoho, kdo zkoušel nebo kouří trávu?

Toho Dana...

A to je kdo?

Bratranec. A ještě znám takhle kluci, ale to není z mé rodiny.

A co jsi o tom slyšela?

Já jsem slyšela... v klubu máme takovej letáček, tam máme napsaný, že to pro nás není dobrý..

A od těch lidí, co kouřili trávu?

Oni si myslěj, že je to dobrý, protože se jim to líbí, ale.. jako když to zkoušeli poprvý, tak se jim to nelíbí, ale možná že jim to zachutná a už se jim to líbí.

Ale četla jsem v letáčku, že se jim zamotá mozek, smaže jim to pár myšlenek a tak, a.. není to prostě dobrý.
Znáš někoho, nebo slyšela o někom, kdo bere nějaké jiné, tvrdé drogy?

Ne.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

Mm. Není.

3. Dívka, 13 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

No, většinou vždycky jdu ven se svejsma kámoškama a kamarádama a vždycky sem s nima a nebo třeba jdu s mámou někam nakupovat, pomáhám jí, uklízím a tak. Většinou jak mam kdy náladu, tak podle toho.

A častěji jdeš ven nebo jsi doma?

Častěji jsem venku s kámoškama a tak.

A co třeba děláte venku?

My třeba, prostě, se sejdeme na jednom místě a tam si povídáme, nebo máme někde sraz a jdeme do nějakého parku a tak.

A co děláte v parku?

Já nevím, prostě... se nějak zabavíme, aby sme se tam nenudili a .. snažíme se prostě, abysme nikoho neotravovali.

A jak se bavíte?

Třeba si povídáme, nebo si říkáme vtipy nebo si prostě děláme srandu a tak. A nebo prostě, většinou se porcházíme a nebo jdeme do Flory. Tam si prohížíme věci, nebo jsme na hrách..

Na čem? Na hrách, co to znamená?

No, na hrách ve Floře. Tam když jdeš do druhého patra tak tam jsou takový hry na playstationu. Tam můžeš hrát normálně jakoby zadarmo.

A když jsi doma a máš volno?

Když jsem doma a mam volno tak... Já nevím, tak třeba ráno vstanu a jdu s mámou nakoupit, potom si dělám úkoly. Třeba... třeba pomůžu mámě ještě s něčím a tak. Prostě využiju všeho, co bysem mohla.

A ty kamarádi, s kterými chodíš ven, jaký jsou?

Oni jsou takový jakože normální, ale někdy že jim rupne. Takový jakoby svý.

A jsou takový kamarádský, myslim prostě, že tě ani nepodrazej, a tak, a takový, že by prostě dali za druhého život, že by tě zachránili a tak. Nebo že se prostě zastanou a tak. Že prostě se držíme jako jedna parta a ne jako každá odděleně.

Jaká je vaše rodina?

Já myslim že prostě mam svoji rodinu moc ráda a dala bysem za ní život a nechtěla bysem jí nikdy ztratit a prostě, nedokázala bych bez ní žít, přestavit si bez ní život a tak.

Kdo všechno je tvoje rodina?

Tak máma, všechny možný strejdy, táta, ségry a tak, se střenice.

A bydlíte všichni spolu?

Ano, bydlíme. Bylíme v jednom baráku, já, máma, táta, moje sestry a švagr. A pak kočka Micina.

Pracují tvoji rodiče?

Mamka nepracuje ze zdravotních důvodů, že jí bolejí záda a táta pracuje v Pražských službách.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Když mam prostě náladu a když mi všechno vychází podle plánu a tak. A nebo když nejsem nervózní a prostě... třeba dneska jsem neměla moc náladu, protože jsme probírali novou látku a já jsem to moc neuměla. Až jsem měla dostat od paní učitelky pětku. Jenže paní učitelka mi dala jako šanci, tak mi napsala mámě do žákovský, ať se to učivo doučím, že to je nová látka a že to potřebuju umět.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí, nebo jsi našťvaná?

Třeba když jsem na někoho našťvaná, nebo prostě mě někdo podrazil a tak, tak jsem většinou uražená, a nebo to tomu druhému oplatím, anebo když jsem smutná, tak pořád se jenom koukám do blba a tak. Prostě jakoby nikoho nevnímám a prostě myslim jenom na sebe.

A neřešíš to nějak, že bys dělala něco, aby to bylo lepší?

No, právě že jo, ale většinou se mi to nepodaří. Většinou jakoby že na to zapomenou a řeknu: Jo, dobrý, tak stalo se. Víš?

A nemáš nějakou oblíbenou činnost, když jsi smutná, tak co jdeš dělat?

Když jsem smutná, tak většinou vezmu papír, tužku a jdu si malovat, a nebo sedím a posluchám písničky s mp3kou, nebo .. prstě jsem někde v klidu o samotě, nebo si jdu lehnout, koukat se na televizi... No, prostě tohleto všechno, co jsem řekla.

Co myslíš, že je závislost?

Že je závislej, že už se od té věci nemůže odtrnout. A ... Je to taková věc, od které nejde se odnaučit, některý to prostě překonaj, ale většinou to ani nevímaj a nechtěj to ani porušit a myslej si že to je dobrý, ale není. To je něco jakoby cigaretu, když někdo nemůže přestat, ale chce. Ale prostě, si říkaj že ne, že bez toho nemůžou vydržet a tak, ale .. některý prostě pro to udělaj cokolvi, aby se od toho odlákali.

Proč lidé začnou být závislí?

Protože to všechno zkusili a prostě ta věc, co už používaj, se jim líbí a prostě to dělaj druhej den a další dny dokad' si na to úplně nezvyknou a nebudou to dělat každý den.

Na čem může být člověk závislý?

No tak na drogách, a na cigaretách... a já nevím, třeba... třeba na nějakých úplně špatných věcech, nebo jsou některý závislí, že cizím lidem nadávaj zničeho nic, nebo maj potřebu někomu vynadat a tak.

Zmiňovala jsi cogarety. Zkoušelas je někdy kouřit?

Já se ti přiznám jakože jo.

A jaký to bylo, jakej jsi z toho měla pocit?

No, jako poprvý jsem si říkala, jakože že to je takový prostě divný, abysem kouřila. A potom jsem si řekla jakože: ne, to je dobrý, já budu kouřit.

Ale potom jak to zjistila máma, tak jsem dostala vynadáno a tak. A od té doby už si říkám, že nebudu kouřit do té doby, než budu dospělá a budu odpovídat sama za sebe. Prostě, teď si říkám, že bych ani nechtěla kouřit a... říkám si, že jsem zaprvé na to ještě malá a zadruhé, prostě jak si už jednou potáhnu, tak prostě mi to bude chutnat víckrát t ty další dny a tak.

A proč jsi ti zkoušela?

Proč? Protože jsem viděla moje kámoše a tak jsem na to dostala taky chuť. Že prostě jsem říkala jako: dáš mi potáhnout? A voni prostě dali, no. To byly kámoši, který nemohli říct ne.

A chutnalo ti to, nebo ne?

No jako... Poprvý mi to moc nechutnalo, že jsem se jakoby dusila. Ale potom, když jsem si to zkusila víckrát, tak potom častěji jo.

A myslíš teda, že až budeš dospělá a zodpovědná sama za sebe, tak myslíš, že to zas zkusíš, nebo ne?

No, já nevím, ale... já si myslím, právě že... já nevím. Nevím prostě jestli třeba budu kouřit nebo ne, nebo co se stane za tu dobu, než budu dospělá, anebo jak se změním v chování a tak. Třeba jestli budu drsnější, v chování a tak, nevím, prostě to nedokážu popsat.

Myslíš, že to můžeš nějak ovlivnit, jaká budeš?

Hm... Ne.

Ne?

Myslím, že ne.

A co myslíš, že to určije, jaká budeš? Čím to je daný, co to způsobuje?

Myslíš jakože, ... Jakože co za tu dobu udělám?

Ne, proč budeš, jaká budeš. Který věci to způsobí, že třeba budeš jiná, proč třeba budeš?

Já třeba v budoucnosti bysem nechtěla kouřit, ale myslím si, že když si to budu říkat furt a připomínat a modlit se k Bohu, aby k tomu nedopustil, tak třeba nebudu kouřit. Já znám prostě V. mámu a ta od těhotenství přestala kouřit a to je fakt jakoby super, že prostě přestala a tak.

A znáš nějaký lidi, který kouřej?

Znám. Když to řeknu takhle tak... když to vezmeš a vídíš třeba nějakého cigána na ulici, tak prostě vidíš, že kouří. Tak, já myslím, že není cigán, který by nekouřil. No jo, jako jsou cigáni, který nekouřej, ale to je malinko, třeba jenom čtvrtka.

A ty který nekouřej, tak proč myslíš, že nekouřej?

Já nevím, že třeba jim to nechutná, nebo prostě... nechtěj aby se jim zničili plíce, nebo tak, nebo nechtěj, aby se jim něco stalo. Potom třeba kvůli těhotenství nebo z nějakého důvodu, potom... nebo to třeba někomu slíbili. Nebo to třeba vydrželi. prostě jsou hodně způsobů proč nekouřit.

A myslíš že v tom je nějakej rozdíl, když jsi říkala, že skoro všichni cigáni kouří, tak myslíš, že všichni gádžové taky kouří? Nebo je v tom nějakej rozdíl?

No, tak... gádžové, to já vo tom zase moc nevím. Ale to já už jsem viděla hodně, který kouřej a tak. Viděla jsem nějaký malý gádžovky, který kouřej a tak, a říkala jsem si, tyjo, oni jsou tak malý a už prostě kouřej a dělaj

takový blbosti a tak.

Třeba některý gádžové prostě nekouřej protože jim to nechutná, prostě, ten nikotin je prostě dusí a tak.

Myslíš teda, že to je skoro stejný u Gádžů i u Romů?

Ne, myslím si prostě, že u gádžů a u cigánů to je každá jiná varianta.

Jak jako, jak to myslíš?

Myslím, že to je prostě, každá jiná věc, která je láká třeba, nebo tak.

Že gádžové a Romové maj jiný věci rádi?

Jo.

Aha, a jaký třeba? Napadá tě ještě něco k tomu?

Já nevím třeba.. jako já si teďka myslím ale.. já prostě nevím. Ale znám prostě gádžovky, který když se mnou dlouho kamarádily, říkaly, že nebudou kouřit. A pak se seznámily s takovou kamarádkou, která kouřila, tak hned je to samozřejmě naučila. A potom mi řekla, hele já už kouřit nechci, chci to zkusit taky, a tak prostě. Až jsem řekla prostě, že ne, a... protože jsem nechtěla kouřit.

A myslíš, že to dělaj jenom gádžovky, nebo to dělaj i Romky.

No, dělaj to i Romky. Dneska prostě dělá každej člověk chybu. Není prostě nikdo dokonalej.

A u vás v rodině někdo kouří?

Jo, u nás kouřej všechny. Švagr, ségra, máma, táta.

A je u vás v rodičích někdo, kdo nekouří?

Jako z dospělých? Ne.

A co si o tom myslíš?

Já?

Že všichni dospěli u vás kouří.

Já si myslím, že to... že prostě už by nepřestali a už by se od toho neodvykli. Třeba já kolikrát jsem říkala mámě,... jako máma prostě kouří hodně cigaret za den a já jí říkám: „mámo, měla bys to někdy prostě omezovat, nebo co třeba kdybys přestala postupně kouřit?“ a tak. Nebo se na to ptám i táty. No prostě někdy o tom mluvíme a táta, máma prostě říkaj, že ne, že pro mámu to je prostě jako droga, že prostě už by bez toho nemohla žít a tak. Prostě, prostě je to pro nich velká závislost.

Piješ alkohol? při nějakých příležitostech?

Alkohol? No já nepiju alkohol...¹ ale třeba na vánoce, nebo když mam narozeniny, tak táta mi dá vždycky jenom cucnout nebo připít.

A zkoušela to někdy jindy, než doma, třeba?

Hm... Ale... ne, myslím že ne.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Jako myslíš z dětí nebo normálně?

To je jedno, vůbec, jestli někoho znáš.

Já nevím, třeba... nějaký hodně mých strejdů nebo jedna teta je prostě taková, že když jde na návštěvu, tak furt musí mít flašku a tak, prostě, že je na tom závislá..

Že toho vypijou víc než ostatní?

Ne, myslím tím jakože, jde třeba na návštěvu a řekne třeba, hele dáš si se mnou flašku, já jsem kvůli tobě koupila vodku, tak pojď, dáme si.. a pak postupně, až třeba najdete tři flašky vodky a tak.

Že je všechny vypijou?

Jakože postupně prostě vypijou jednu, jdou koupit, vypijou další, a tak.

A myslíš, že jsou na tom závislí?

No, myslím, že spousta lidí jsou na tom závislí a tak. A nebo prostě, někteří prostě, kteří jsou trochu chudší, to už jsem taky viděla na ulici, třeba bezdomovci, že místo jídla si koupí alkohol. Já myslím, že už prostě neznaj, co to je hlad, nebo ne že neznaj, ale že už to necítí, za tu dobu, co už jsou na ulici, ale že prostě ten alkohol je naplní.

Znáš někoho, kdo alkohol vůbec nepije?

Já? Moje máma. Jako mám nepije alkohol, ale jenom... takovej ten vaječnej likér.

Jakože ne tvrděj?

---

¹ z odlišného tónu hlasu lze usuzovat, že se stydí přiznat pravdu

Ne. A jinak... takovýho už nikoho neznám.

A v čem je máma jiná, než ty strejdové, který pijou hodně?

No, že prostě máma... že táta ji to jakože, ne zakázal, ale táta se o ní bojí, i my se o ní bojíme, protože máma bere teďko silný prášky na srdce a na páteř a tak, takže táta, když se pije a slaví, tak táta říká třeba mámě, teď si připiješ, ale pak už nebudeš mít, a tak.

Jako kvůli těm práškům?

že porstě se o ní bojíme, protože jako, nedejbože by se něco stalo, tak bysme si to nedokázali odpustit, kdyby prostě něco... že bysme si říkali, no, to je moje vina, že jsme ji k tomu nutili, k tomu alkoholu.

Nebo aspoň si myslím, že by to bylo tak.

A...

Tyjo to je dlouhý.

Už jenom poslední dvě otázky.

znáš někoho, kdo zkoušel kouřit, nebo kdo kouří trávu?

Kdo?

Nemusíš mi říkat kdo, jenom jestli znáš nějaký lidi.

Jo, znám takový patnáctiletý, šestnáctiletý prostě a.. ty lidi si to dávaj třeba jednou krát za týden, prostě.. Musej to mít aspoň jednou do týdne nebo tak..

A ty jsou odkad?

Ze Žižkova.

Jako znáš je ze školy, nebo zvenku?

Z venku i ze školy

A co si to om myslíš, že kouřeš trávu?

No, myslím si, že je to blbost, protože akorát je d'ábel stahuje k větším problémům a třeba za chvíli některý skončí v pasťáku, tak nebo... nebo některý kvůli tomu i ztratěj rodinu. Nebo začnou nenávidět, nebo nemít rádi. A může to způsobit prostě většinou hodně velkej problém.

A tys to nezkoušela?

Co, trávu?

No.

Ne nikdy. Fuj, to bysem nidky nechtěla.

Znáš někoho, kdo bere nějaký další drogy?

Třeba jako perník a tak?

No, třeba.

Ne.

Vůbec?

No, jednou jsem slyšela, akože prostě kámoška mluvila s tou její kámoškou o jednom klukovi, že bere perník a tak.. Ale neviděla jsem ho a neznám ho. Jenom jsem o něm slyšela.

Tys už říkala s téma cigaretama, ale zeptám se ještě ohledně toho alkoholu a dalších drog, jestli myslíš, že je nějaký rozdíl mezi Romama a Gádžema?

A v čem myslíš?

Třeba proč to berou, nebo jak, co...

No tak Cigáni si myslím, že prostě některý kouřeš prostě z frajeřiny, že ze sebe dělaj frajera, kouřeš prostě.. třeba, dám příklad jo. Třeba můj kámoš, třeba, by už bral od svých deseti let a je mu třeba šestnáct, a teďko by....

Třeba já bysem ho představila mého bráchu, i když nemam, ale kdybych měla, a řekla bysem hele, tenhle můj brácha, jako že bysem ho představila, a ten kámoš by naučil mojego bráchu kouřit a tak. Třeba by říkal můj brácha: ,ne, já nechci, nechci se kvůli tobě dostat do problému, a když nechci, tak mě do toho nemůžeš nutit. A ten kámoš by řekl: ty seš prostě srab, ty si nedáš, ty se bojíš.. a tka.. jakože prostě, že tady takový jsou.

A myslíš, že Gádžové jsou jiný?

Gádžové si myslím, že prostě ty si daj prostě sraz a že si to koupěj spolu a spolu v nějakým parku hulej a tak. Že prostě jsou jakoby jiný. Jsou jakoby parta, i když berou ty drogy a tak.

Už?

Jo, díky!

4. Dívka, 15 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

No, chodím ven, nebo jsem doma, koukám se na filmy, podle toho, jak je venku, třeba teplo, zima.

A když jdeš ven?

Tak jsem třeba s kamarády. Jako v partě někde, děláme randy a tak.

Co třeba děláte?

No, já nevím, třeba chodíme na Křížek, nebo třeba jsme na Bezovce, nebo třeba jdu pro kamarádky, a jdeme třeba do Flóry, a tam ve flóře chodíme někdy na počítače.

Na počítače?

No, tam choděj kluci hrát hry. Tak aspon není ve flóře zima, tak tam někdy takhle chodíme.

A jaký jsou ti tvoji kamarádi, jak bys je popsala?

No, já chodím spíš se svoji rodinou Grundzových, ty tady taky někdy choděj, jsou takový kamarádký, normální.

To jsou tvoji bratřenci... ?

Jo, moji bratřenci, sestřenice..

Jaký jsou ty lidi, koho si vybíráš za kamarády, s kterým si rozumíš?

Třeba Zdena Grundzovou,..

Jakože jaký ten člověk je, jaký má vlastnosti? Proč, se kterým lidma se ti dobře kamarádí?

Že si s ní rozumím, je taková kamarádká, dělá podobný věci co já, se hodně směje, prostě podobná jako já.

Jaká je tvoje rodina?

Jako máma a tak?

Jo.

No, tak normální, oni jsou častější doma.

A co rodiče, chodí do práce?

Táta chodí do práce, u pražský služby, máma nepracuje, protože jí z práce jakoby uvolnili kvůli zdravotních důvodů. Ségra si hledá práci a švagr pracuje u pražský služby.

Kdy se cítíš dobře, kdy seš spokojená, v jaký chvíli, situaci?

Tak... třeba doma, ráda se dívám na filmy. Nebo.. prostě, nevím...

Kdy je ti dobře?

Tak doma třeba, se ségrama a s rodinou, nebo venku, s kamarádama, když zajdu za kamarádkama.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Když mi je smutno, tak třeba prostě si dám hudbu, dám si sluchátka do uší a poslouchám hudbu. Nebo třeba když jsem našvaná, když se stalo něco v rodině, tak si s nima popovídám a prostě to řešíme, takže třeba s mámou .. a se všema.

Co myslíš, že je závislost?

No, závislost je, že nemůžete přestat. Třeba drogy nebo kouření, ... Že přestanu a přestanete, to se prostě nedá, třeba když nějaký člověk je dlouho závislej na tu věc.

Na čem může být člověk závislý?

Na dogách, na alkoholu, na cigaretách.

Proč lidé začnou být závislí?

No tak v první chvíli to chtěj třeba ochutnat, potom to zkoušej dál a dál a potom na tom začnou bejt závislí, prostě si to třeba ani neuvědomujou.

Máš nějaký zkušenosti s kouřením?

No, teď, jakože právě tak... tak trochu, jakože třeba někdy.. protože ségra, Natálie kouří, tak třeba když vona kouří, tak prostě mi dá, no.

Třeba doma, nebo venku?

Ne, doma ne, třeba venku, ale rodiče to o ní ví.

A co si o tom rodiče myslíš, co na to říkají?

No, jak to zjistili, tak s tím moc nesouhlasili, ale potom si řekli, že už je na to docela závislá takže stejně nic neudělají.

A kouří u vás ještě někdo v rodině?

Jo, kouří táta, máma, ségra, švagr, všichni dospělí, a Natálie, no.

A co ty si o tom myslíš?

No tak, já nevím... tak jako prostě.. ták já si myslím, že to je takový, prostě jako i normální i nenormální, když si řeknu, že každé druhé člověk kouří, tak...

Proč to je nenormální, na druhou stranu?

nevím.. Tak, já jsem si vždycky říkala, že třeba nikdy nebudu kouřit, že to prostě nikdy nezkusím, a teď jsem to už zkusila a tak, prostě.. a říkala jsem si, máma mi taky říkala, že jsem říkala doma, že nikdy nebudu kouřit a tak, ale prostě, že už jsem to zkusila, říkala jsem, no jak jsem to mohla udělat, a tak. Ale teď jsem, jakože třeba, někdy mi to chybí, to kouření, třeba.

A co ty si myslíš o tom svým kouření?

No tak, já teď jakože, já nevím..

Jak to třeba vidíš do budoucna?

No tak jakože, asi nebudu kouřit, protože já jsem to chtěla jenom zkusit, a tak, protože všichni z mojí party kouřej, ale myslím si do budoucna, že asi nebudu kouřit.

A co myslíš, že by ti mohlo pomoci, abys nekouřila?

Tak já nevím, tak... tak ty kamarádi, oni jsou takový,... tak třeba když kamarádi venku kouřej a třeba řekou mi, jestli chci, tak když nechci, tak oni to nechaj a nepřemlouvaj mě.

Myslíš, že jsi závislá na kouření, nebo myslíš, že ne?

Ne, nejsem, to vůbec ne, asi. Protože třeba za den,.. já jsem třeba vůbec nekouřila od pondělí, ani mi to moc nevádí, a třeba když ségra kouří tak vykouřím za den jednu cigaretu, nebo půl cigarety.

A máš nějaký kamarády, který nekouří?

Jo mam, třeba ve škole holky nekouřej, když je hodinová přestávka na oběd, tak někdy jdu s kamarádkou ven, ale nekouřím. Je nás asi pět, který nekouříme moc, já si třeba někdy dám, a ty holky někdy třeba, ale u tý holky jsem jakože nekouřím vůbec.

A proč myslíš že ty lidi nekouřej, jak je mezi nima rozdíl, třeba co kouřej a co nekouřej?

Já nevím, jsou takový jakože normální, ... já bych řekla že není mezi nima žádný rozdíl.

Myslíš, že to je něčím způsobené, že jedni kouřej a druhý nekouřej.

Třeba chtěj zapadnout do party, nebo kvůli nějakým záležitostem v rodinách.

A ty který nekouřej, tak nechť zapadnout do party?

Ne, třeba chtěj, ale prostě na to kašlou, nebo já nevím, prostě si řeknou si „nechte mě do toho... nevím, no...

Co myslíš, že je k tomu vede, že nechť kouřit?

Tak si třeba řeknou, že nechť mít do budoucna nějaký ty potíže s plícemi nebo tak, nechť být asi nemocný..

To je dobrý ne, nebejt nemocnej a nemít zdravotní problémy, ne?

No, to jo... třeba ten člověk co kouří, tak když běhá, nemůže kvůli tomu moc dýchat, tak třeba proto.

Máš nějakou zkušenost s alkoholem, piješ někdy alkohol?

No jenom třeba když se doma něco slaví, tak si třeba přituknu, nebo tak prostě. No, ale jinak vůbec.

S kamarádama?

Ne, to né.

A doma pijou jenom, když se slaví?

No to ne, někdy si třeba daj nějakou flašku, nebo tak, prostě že maj náladu, jen tak, třeba táta se švagrem.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Jakože závislej nevim, ale můj táta,.. nevim, co je závislost, ale asi jo, že můj táta musí mít každej den pivo, tak to je asi závislost, že jo? Že když nemá pivo, tak je takovej skleslej,...

Znáš někoho, kdo alkohol nepije?

Kdo nepije, alkohol... no.. To asi Kristýna, moje ségra, ta nepije ani pivo, nic no.

Ta je ještě mladá, ne?

No, tý je třináct.

A znáš někoho dospělého, kdo nepije?

No, to jenom vás jenom, ale jinak jakože ze školy nebo doma tak to ne, každej u nás pije.

A máš nějaký zkušenosti nebo znáš někoho, kdo kouřil trávu?

Jo, u mě ze třídy, tam jedna holka kouří trávu. A ta říkala, že její přítel si pěstuje tu marihuanu, nebo pěstoval a že jí prostě dává, a tak. Já jsem se docela divila, ale myslím, že je na to závislá.

A co si to tom myslíš?

No tak, já si myslím, že to je docela hnusný, ta závislost na těch drogách, to ti zničí celej život, to není třeba jako cigarety, ale drogy, to...

Znáš někoho, kdo bere nějaké jiné další drogy?

Jenom tu kámošku, co kouří trávu, jinak ne.

Myslíš, že to je těžký, sehnat nějaký drogy nebo marihuanu?

Asi jo, nevim, jakože ty holky, jakože mezi sebou ve škole dělaly, jakože si vyměňovaly, že jedna holka jí tam ubalila jednu tu cigaretu a ona jí za to dala dvě stě, takže to asi je docela...

Že si to prodávaj?

Hm, no.

A ty holky z tý školy jsou Romky nebo gádžovky?

Ne,... (směje se, že používám výraz gádžovky) Češky.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

Já bych řekla, že není v tom rozdíl, protože člověk je stejnej, akorát má jinou barvu a jiný chování, ale přitom je stejnej.

Ty jsi řekla, že má jiný, chování, nenapadá tě, jestli to chování to nějak ovlivňuje?

Ne, já bych řekla, že ne.

Napadá tě k tomu ještě něco, k tomu, o čem jsme mluvily, co se nestihlo říct?

No, že ta holka, co prodávala tý druhý holce tu cigaretu ubalenou, tak ta holka teď čeká miminko, je jí šestnáct a má docela problémy s rodinou, tak asi kvůli tomu kouří, bych řekla, ale ona je prostě taková, jako nemocná na hlavu, ta holka, takže to bude asi tím, bych řekla.

5. Dívka, 16 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Hm.. chodím ven.

Sama, nebo s kamarádama?

Sama, protože se Sandrou, se sestrou nebo s Valikou nejčastěji

A co děláte venku?

No, často chodíme na Flóru, nebo se jen tak procházíme. No, to je všechno tak.

A jaký ty kamarádky jsou, proč kamarádíš zrovna s těmahle, jaký maj vlastnosti?

Tak o některých kamarádkách jsem si myslela, jako že jsou hodný prostě, který by mi nedokázaly ublížit, tak jsem se s nima bavila a tak, ale nakonec to bylo prostě tak, že se po mě dělaly drby... takže to bylo takový... teď jsem jakože, se s nima moc nebavím. No.

Takže teď se baviš s jakejma?

No teď prostě jsem jenom s Valikou někdy... jako prostě pozdravím je, všechno, ale už to není jako dřív.

Takže chodíš jenom takhle s jednou nebo se dvěma kamarádkami?

Hm.

Napadá tě ještě něco, co děláte venku, jak trávíte čas s těma kamarádkami?... kromě té Flóry? Nebo jenom chodíte do Flóry?

Ne to ne, častěji jsme i u Valiky ... dřív jsme spolu chodily ven, prostě byla sranda, jsme byly hodně kamarádky, všichni jsme při sobě stály, a tak.

A mohla bys mi říct něco o vaší rodině?

Co třeba?

Třeba kdo je tvoje rodina, s kým bydlíš, co ti na nich připadá dobrýho nebo ne.

Jo tak, já bydlím s mámou, tátou a se ségrama, a švagrem, jakože sestrou a švagrem.

Teď to je takový, že se trochu doma pohádali, jakože rodiče s tím švagrem, takže je to takový, že už prostě to vypadá, že už se od nás odstěhujou.

Ta ségra s tím švagrem?

Hm.. je to takový těžký, už.

A máš něco, co je na vaší rodině dobrý, co se ti na ní líbí?

Tak určitě to, že mě vždycky podrží, třeba, když prostě mi nějak není dobře, jakože u kamarádek, nebo tak... že prostě maj o mě strach, hodně se o mě zajímaj, že prostě nechtěj abych byla jako ty ostatní holky, co třeba fetujou... si na to prostě hodně dávaj pozor, abych nebyla jako oni. A doma sme dobrý, jakože máme docela dobrý vztah při sobě.

A rodiče choděj do práce?

Táta chodí, máma je hodně nemocná, takže to, nechodí do práce. No a tak... jakože ségra ta si hledá práci, ale nemůže jí pořád najít, a švagr chodí do práce.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

No tak třeba když chodím ven, nebo u nás doma je třeba i sranda, prostě jakože se u nás doma nikdy nenudíme. Dokážeme se nějak zabavit. Mluvíme prostě o všem a tak.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

No, častěji si o tom popovídám se ségrama, nebo o tom třeba mluví se mnou i máma s tátou, mi poraděj, jakože mi nerozkazujou, co mam dělat, ale že mi poraděj, jak prostě na to přijít, abych se ňák s nima udobřila, a tak.

Co myslíš, že je závislost?

Závislost.. no to je to, že prostě člověk, prostě, který dělá nějaký špatný věci a nemůže vod toho přestat. Že prostě musí to mít pořád.

Na čem může být člověk závislý?

Tak na alkoholu. Třeba i feťáci třeba na nějaký drogy. No. Třeba i nějaký kluci nebo tak i na počítače.

A proč ty lidi začnou bejt na tom závislí?

Protože některý lidi třeba, se chtěj nějak vod něčeho zbavit, třeba že maj nějaký problémy, tak začne do něčeho třeba fetovat a tak. Ale už prostě je to o něčem jinym.

Jaký máš zkušenosti s kouřením.

No tak... tak já ti řeknu pravdu. Já jsem začla kouřit od patnácti let.

Takže před rokem někdy?

No, jakože si pamatuju, že prostě Valika už kouřila, i Adéla. No a voni kouřily prostě a dali mě, já jsem si to vyzkoušela. A jakože mi to zachutnalo, tak jsem začla kouřit, no. Ale není to tak, že bych kouřila každý den, že bych to fakt musela mít, to ne. Ale někdy si chci fakt dát, no.

A myslíš, že na tom jsi nějakym způsobem závislá, nebo myslíš že vůbec?

No tak já si myslim, že nejsem závislá, že kdybych určitě chtěla, tak bych přestala, že mam jakože s tom dobrý zkušenosti.

S čím máš dobrý zkušenosti?

Někdy, když jsem chtěla přestat, třeba jsem nekouřila měsíc, a tak. Ale třeba mě to lákalo. A jakože věděla, jsem, že prostě nechci, a tak, ale zkusila jsem to zase znova, prostě...

A jsi s tím takhle spokojená, nebo bys radši chtěla nekouřit?

No tak,...ehm, ne že sem s tím spokojená, prostě to leze hodně do peněz, to vim. Ale já na to jsem už spíš zvyklá. Že prostě si mi to takhle... Já nevim, jak to mam říct. Prostě to chci, no.

Myslíš, že by bylo lepší, kdybys přestala, kdybys nekouřila?

Já si myslim že jo. Prostě to škodí na zdraví.

A napadá tě, co by ti v tom mohlo pomoct, abys přestala kouřit? Nebo co by se muselo stát, abys vůbec nekouřila, nebo tak?

No, já jsem zase taková, že když řeknu že ne, tak to prostě neudělám, že mam prostě... já nevim jak to...

Jako zásadová?

No, že prostě jakože hodně na to myslim a tak, prostě to všechno беру na úvahu a tak.

A, jakoby, když takhle i říkáš, že víš, že to není zdravý, že to leze do peněz, ale že to stejně děláš, tak co je to, že dál kouříš? Co myslíš, že tě v tom jakoby podporuje?

No, mě jakože nic v tom nepodporuje, ale prostě... Já nevim, já už sem na to zvyklá prostě, já když si chci dát, tak jakože musim, jakože takhle.

Tak to už jsi trochu závislá, ne?

Trošku jo, ale určitě kdybych chtěla přestat, tak bych přestala, že nejsem na to zas úplně závislá.

A hraje tam nějakou roli, že ta kamarádka kouří?

Ne, to ne.

A kouříš, když jsi s těma kamarádkama, co kouří, nebo i jen tak, když jsi sama?

I jen tak. I když jsem sama.

Ale začla jsi kvůli těm kamarádkám?

Jo, to bylo kvůli nim, no. Dřív jo.

A myslíš, že až budeš dospělá, tak že budeš kouřit nebo ne?

Tak já si myslim... jakože jo. Já si myslim, že budu.

Že už jsi zvyklá, nebo proč?

No, asi jo. Ale jako kdybych třeba čekala dítě, tak bych s tím třeba přestala.

Jo, to je hodně důležitý.

A u vás doma dospělí kouří, ostatní?

Jo.

Co si myslíš tak obecně o kouření?

Jakože prostě... Většina, hodně lidí tady kouří. Jakože nezáleží jim na zdraví a tak prostě...

Znáš někoho, spíš z dospělejších, kdo nekouří vůbec?

Ta teta, to je Valiky máma, ta přestala kouřit, když otěhotněla. No, a od té doby už nekouří.

Piješ alkohol při nějakých příležitostech?

No tak, někdy si dám jakože s kamarádama, ale fakt málo kdy.

Jakože při nějaký příležitosti, nebo jen tak?

No tak třeba na narozeniny, nebo tak.

A co?

No jakože třeba když měl Luky narozeniny, tak jsme si dali flašku.

Nějaký víno, nebo tak?

Ne, vodku.

A doma když něco slavíte, nějaký rodinný oslavy nebo vánoce, Silvestr?

No tak to si jakože připijem, ale už nám nedávaj.

Stalo se ti někdy, že jsi byla přímo opilá? Nebo jenom trochu?

Jenom trošku, já jakože moc nepiju, ale prostě jenom tak do nálady.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Závislej.. jo.

A kdo?

Tak, moje kamarádka, Jana.

A jak to poznáš, že je závislá?

Tak já jí občas vidím, jak chodí opilá. Vždycky, když je vidím, tak říká: „já jsem dneska chlastala“. A tak.

Znáš naopak někoho, kdo alkohol nepije?

Jakože z kamarádů?

No, třeba. Nebo z dospělejších, nebo tak?

Kdo nepije... No tak to... hm.

Moje máma moc nepije, ona je hodně nemocná. No.

A znáš někoho, kdo kouří trávu, nebo zkoušel as to někdy?

Ne to ne, to nezkouším, to teda... Ale, jo, taky mam takový kamarády, který kouřej trávu.

A jakej z toho máš dojem?

No tak. Zprv si ničej zdraví, prostě už to jde.. Já mam třeba kamaráda, na kterýho by to šlo docela poznat.

Jak se to pozná?

No on už je takovej, jakože, prostě on mluví tak jakože zpomaleně a on to má jako častěji. Vždycky, když ho vidím, tak se to dá na něj poznat.

A nabízel ti třeba někdo trávu?

Jo. Ale já jsem odmítla.

To je dobrý.

A znáš někoho, kdo bere nějaký další drogy, nebo slyšel as o někom z okolí?

Jo, jedna Maruška, jako ona je už dospělá..

A nevíš co?

Asi jenom fetuje... třeba marihuanu a tak.

Myslíš, že je těžký sehnat tu trávu nebo něco jiného?

No tak když ten kamarád vpadl do těch kamarádů, který jakože taky fetujou, tak to pak pro něj není tak těžký sehnat.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, u Romů a u gádžů, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy a tak?

No tak... no já si myslím, že to je jakože nastejno, ale že častěji uvidíš prostě někde Roma.

A proč myslíš?

No protože já jsem tady na Žižkově vyrostla, a tady jsou samý....

Že tu je víc Romů?

Ne, protože tady jsou jakože i děti a lidi, který často chlastaj a tak.

Nebo myslíš, že to je tím Žižkovem?

No, tady na Žižkově prostě každej kouří, fetuje, a tak.

Jako i Romové i gádžové, nebo protože je tu víc Romů, tak víc Romů?

No, prostě je to nastejno, jakože i ty, Češi i Romové.

Tak jo, napadá tě k tomu všemu ještě něco?

Už asi ne.

Tak děkuji.

6. Chlapec, 10 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

V klubu?

No prostě co děláš, když nejsi ve škole.

Nejradši chodím do klubu, někdy pujdu na počítač, někdy si tam... a nebo chodím furt na kolo jezdit a... A doma mě baví někdy koukat na televizi, někdy si číst.

Takže buď jdeš do klubu nebo jsi doma? Už nic jiného?

Už nic.

Nechodíš třeba někdy ven jen tak?

Ne. Máma nás ještě nechce pouštět, protože máma se strašně bojí.

Jaké máš kamarády?

Moc ne, jenom jednoho kamaráda kubu, ze školy z Havličáku a potom, ... ještě jednoho Dana.

Jaký lidi máš rád za kamarády, ty jak jsi říkal, tak proč s nima kamarádíš?

Jsou dobrý, ten Kuba je hodnej, nejhodnější ve škole, furt s náma chce hrát na střílečky. A ten Dan je taky dobrej, furt chce mi lízt na záda. No, prostě, dobrý kamarádi.

A co spolu děláte?

Buď se pošťuchujeme nebo mě chytá za kapuci, a tak.

mohl bys mi říct něco o vaší rodině? Třeba kolik vás je, jak bydlíte tak.

My jsme jenom tři: máma, brácha a já.

Jenom takhle bydlíte?

Jo.

A jaká je máma?

Přísná ale spravedlivá.

Chodí do práce?

Nemá práci, protože ji furt nikde neberou, protože se bojí, že když pak budem nemocný, tak nebude chodit do práce.

A pamatuješ si, jestli měla někdy nějakou práci?

Jo, měla, uklízela jako parky a takhle ulice.

A proč to pak už nedělala?

Protože ono to bylo jen na nějakou dobu.

A hledá nějakou práci?

No, nějakou brigádu třeba

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Třeba když spím.

A jinak, když jsi vzhůru?

Tak třeba když jsem někde sám.

Proč?

Protože mě nikdo nebude otravovat. A nebude chtít se mnou nikdo mluvit. Třeba když přijdu vždycky z klubu, tak brácha se ptá: co jste jedli, co jste dělali, co jste hráli? A tak, kolik nás tam bylo. To mi vždycky štve.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Když se necejtím dobře, tak se někdy modlim, abysm.... aby už mi to přestalo, ...

A funguje to?

Trochu, ale někdy ne a někdy jo.

A něco jiného, třeba když to nefunguje, tak co děláš?

No, mam nervy.

Nemáš nějaký jinej způsob?

Nebo si tak utíkám po pokoji, aby sem se vyřádl a ... už nevim.

Co myslíš, že je závislost?

Závislost třeba hrát na počítačích a tak, nebo koukat na televizi, nebo závislost ...

Co to znamená, že je někdo závislej?

Že to někdo dělá furt dokola dokola, třeba jako já furt hraju na počítači nebo jsem na kole.

Napadají tě ještě další věci, na čem může být někdo závislej?

Já znám kluka, kterej chodí se mnou do třídy a ten je závislej na cigaretách a na víno.

Jak se pozná, že je závislej?

On se s tím ve škole furt vytahuje.

A myslíš že opravdu nebo se s tím jenom vytahuje?

Jako on to dělá opravdu, já jsem ho i viděl.

Na čem jsi říkal, na cigaretách a ?

Na cigaretách a na nějakym alkoholu.

A když někdo je závislej, tak proč myslíš, že je závislej, jak se to stalo?

Nevim.

Jak začal bejt závislej, čím to začalo?

Třebas v televizi nebo na počítači.. tam malý děti třeba hulej, a takhle.

A proč myslíš, že to dělaj?

Aby se s tím vytahovali. Aby pak mysleli, že jsou nejlepší ve třídě, a tak... pak aby se měli na koho vytahovat.

Zkoušel jsi někdy kouřit?

Ne.

A znáš lidi, který kouřej?

Moje máma, ... potom strejda, moje teta,.. ale znám jednu tetu, která vůbec nekouří. A ještě.. prostě znám hodně lidí, ale jednu tetu znám, která vůbec nekouří.

A co si o tom myslíš, že tolik lidí od vás z rodiny kouří?

Já si někdy říkám, že prostě neměli vynalézat ty cigarety.

A proč?

Protože to je špatný. Potom na to můžou dostat rakovinu a můžou zemřít.

Tys říkal, že jedna teta nekouří, tak čím myslíš, že to je, v čem je jiná?

Ona je ze všech jiná, protože hraje jenom automaty, a někdy si dá třeba jahůdku, ten čokoládovej likér a tak. Ale někdy, jinak hraje furt na automatech.

Takže je závislá na těch automatech?

No, potom nemá furt peníze.

A proč kvůli tomu nekouří?

Nevim. Prostě nekouří. Ale jsem radši, že nekouří.

Jak je to u vás s alkoholem?

Máma moc nepije, protože jenom když přijde teta. Ta je závislá zase na vínu.

A jak se to pozná, že je teta závislá?

To je jasný. Ona byla v hospodě, a vypadla z taxíku a měla monokla a modřinu na hlavě.

Třeba byla jednou opilá, ale jak víš, že je závislá?

Je. Protože my vždycky k ní chodíme. A ona furt jenom pije víno. K nám přišla a vona řekla mý mámě: dej mi napít, nebo tady leknú!

A máma někdy pije alkohol?

Jenom někdy si třeba koupí pro sebe, jahůdku nebo čokoládovej likér si dá. A jenom u tety.

Takže sama ne?

Hm. A někdy si dá, sama nebo s mim strejdou.

A není na tom závislá?

Ne. Jenom už má... ona vždycky hodně kouřila a už kouří málo.

A tys někdy ochutnával alkohol?

Moje máma mi dala trochu na prst čokoládovýho likéru.

Jaký to bylo?

Dobrá to bylo, takový sladký. Ale už mi to máma nedala, protože jenom na ruku nám to dala, trochu.

Co si myslíš o alkoholu?

Že to může přivést člověka do velkého nebezpečí, potom bude jakoby blázen, když bude vožralej, a potom se může skočit třeba z balkónu.

znáš někoho, kdo kouří trávu, marihuanu?

Ne, jenom myslím, že Lukáš Rott, že on vždycky něco šeptá o marihuaně a tak.

Někoho jiného?

Ne, ne.

A víš o tom něco, nebo myslíš si o tom něco, o trávě?

Že to taky je blbý, potom budeš z toho blázen, jsem slyšel.

Myslíš, že je těžké sehnat třeba marihuanu nebo jiný drogy?

Jo. Protože všude jsou policajti a tak.

Myslíš, že policajti to nějak řeší, aby to nešlo sehnat?

Ne, myslím, že ne.

A co teda ty policajti dělaj?

My se jenom koukáme na Kobru 11 a... tam furt vidíme, tam třeba pašujou drogy a vždycky je policie je zastaví. Tam maj třeba takovou mapu a... Jenom někdy to zjistí, třeba když se podívaj do nákladáku.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

No, některý Romové jsou klidný a nějaký gádža jsou prostě neschopný.

Ale co se týče tohohle, alkoholu, cigaret a tak. Jestli v tom je nějaký rozdíl.

No, mezi alkoholem a cigaretami jsou jinej rozdíl. Třeba když furt kouříš...

Já myslím mezi Romama a gádžema, jestli nějak víc, míň, jindy a tak..

No, gádži to dělaj hodně, jako kouří a tak, ale Romové moc ne, jen někteří.

Proč si to myslíš?

Protože já jsem to vždycky viděl.

Tak děkuju!

7. Chlapec, 11 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Chodím třeba ven, s klukama, na Floru, zahrajeme si hry tam.

A co děláte venku?

Venku? Si zakopeme, hrajeme fotbal. Když je léto, no. A chodíme na plavání.

A když je zima?

Tak jsem doma.

A co děláš doma?

Nevim. Ležím a hraju playstation a někdy se stavím v klubu.

Jaké máš kamarády? S jakými si nejlíp rozumíš?

To jsou dobrý kamarádi, je znám už od první třídy, prostě se spolu bavíme.

A co je pro tebe důležitý u těch kamarádů? Jaký vlastnosti?

Nevim.

Říkal jsi, že jdeš dneska na box, nechceš k tomu něco říct? Jak dlouho to děláš?

Jsem začal od pátku.

Ted' nově?

Hm.

A jak tě to napadlo?

Jsem prostě šel kolem, a viděl jsem, že tam je box, takže se můžu ubránit, když mi bude chtít někdo něco udělat, tak abych se ubránil.

Jaká je vaše rodina?

Dobrá.

Jako třeba s kým bydlíte a tak.

Sami bydlíme, s mámou a s tátou.

A co je na vaší rodině dobrý?

Že se podržíme a tak.

A co není tak dobrý, co bys chtěl, aby bylo lepší?

Nevim.

Pracují tvoji rodiče?

Hm.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Když jsem s bráchou venku, tak že vim, že mi nikdo nic neudělá.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

To nevim.

Není ti někdy smutno, nebo že tě něco štve, nebo tak..

Ne.

Jsi furt v pohodě?

Jo.

Co myslíš, že je závislost?

Že je závislý, že někdo něco umí a někdo ne.

Ty myslíš závidí, ale já myslím závislost, na jakých věcech můžou být lidi závislí?

Že on to má a oni to nemají,

Ty říkáš, co je závidět. Závislost je, že něco potřebuje, nemůže bez toho být. Lidi jsou závislí na různých návykových látkách jako je třeba alkohol, cigarety, dorgy a takhle. Chápeš?

Jo.

Zkusil bys říct, proč jsou lidi na těchhle věcech závislí?

Třeba na cigarety.

A proč, jak k tomu dojde, že na tom začnou být závislí?

Třeba to chytěj od kamarádů, který kouří, a od nich to chytěj a potom už jsou závislí na cigarety.

A na čem jiným tedy myslíš, že může být člověk závislej?

Na alkoholu.

Říkal jsi kouření. A tys někdy zkusel kouřit nebo kouříš občas?

Ne.

A třeba kámoši?

Kámoši jo, ale jenom některý.

A když některý kouří a některý ne, tak proč ti druhý nekouřej?

To nevím...

A proč ty nekouříš, protože ty některý kámoši kouřej?

Protože to nechci, nechci škodit zdraví.

A u vás v rodině někdo kouří?

Jo, táta. A máma. A ségra, větší.

A jakej na to máš názor, že některý kamarádi a rodiče kouří?

Mě to je jedno, je to jejich život.

A znáš některý dospělý, který nekouřej?

Třeba můj děda a bába.

A proč myslíš, že oni nekouří, když rodiče kouří?

Nevím, třeba že jsou starý.

A když byli mladí?

Tak to já nevím.

A co alkohol, piješ někdy alkohol?

Ne.

Vůbec? Ani když se doma něco slaví.

Tak to si nedám.

Ne?

No někdy se napiju, ale jenom trochu,

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Ne.

Znáš někoho, kdo alkohol vůbec nepije? Z dospělých

Ne.

znáš někoho, kdo zkusel trávu? Zkoušels to někdy?

Nezkoušel jsem to, ale znám jednoho kluka, kterej to zkusel.

A co si o tom myslíš?

Nevím. Že to škodí zdraví a tak. Že můžou někomu něco udělat a ani o tom nevědí.

Znáš někoho, kdo bere nějaké jiné / tvrdé drogy?

Mm, ne.

Myslíš, že je těžké je sehnat?

Já nevím, sem to neměl.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, piji alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

To já nevím. Třeba Cigáni, když se něco oslavuje, tak se napijou, ale když se nic neoslavuje, tak jen tak nepijou. Ale u gádžů nevím jak to chodí.

Tak díky!

8. Chlapec, 12 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Hraju fotbal s klukama nebo basket.

Venku?

Hm.

A když je zima?

Tak jsme doma a koukáme na televizi.

A ještě něco jinýho?

Co?

A ještě něco jinýho děláš?

Cvičíme.

A jak?

Jeden nám drží nohy a ten druhý dělá kliky.

A jak často nějak chodíš takhle do klubu.

To nevím, protože já chodím jenom sem do klubu.

Jenom občas?

Hm... když to je pro velký, tak chodím.

Říkal jsi, že chodíš ven s kamarádama. Jak bys popsal, jaký jsou, proč s nima kamarádíš?

Tak to znáte Lučana,...

Nemusíš říkat s kterýma, ale jaký třeba mají vlastnosti, proč si je vybíráš za kamarády?

To nevím.

Nevíš? A proč kamarádíš s těma, co kamarádíš?

Já kamarádím. Protože oni viděli, že já se peru. A oni viděli, že já jsem spadl, tak oni se do toho taky vložili.

Takže oni se tě nějak zastali?

No.

Mohl bys mi říct něco o tvój rodině?

Jako máma, bába a tak?

No, jako kdo je tvoje rodina, s kým bydlíš, jaký jsou?

To bydlím jako.. s Grunzovi. Znáte Grunzovi?

No, těch je hodně.. jako jestli bydlíš s tátou, mámou, sourozencema...

Já bydlím s bábou, s dědou a s mámou. protože bába mě vychovala, s dědou a s mámou.

Babička tě vychovala, a rodiče ne?

Protože máma vždycky musela chodit do práce.

Takže rodiče pracujou?

No.

A připadá ti n vaší rodině něco zvlášť dobrýho nebo blbého?

Dobrého. Že dycky když něco chybí ostatním lidem, že jim to daj.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Když se nic neděje. Jako třeba když se nehádaj.

Když jseš doma nebo s kamarádama, nebo kdy... kdy ti je nejlíp?

Když jsem s rodinou.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápi?

Tak... Tak jsem doma. A když jsem jako smutnej, tak si vždycky pustim televizi a koukám se, nebo poslouchám písničky.

Pomáhá to?

Hm.

Co myslíš, že je závislost?

Třeba když někdo hulí, fetuje a kouří. A chlastá.

A proč to je závislost?

Že jim to zachutná.. a oni to pořád chtějí.

Proč lidé začnou být na těch věcech závislí?

Když to někdy zkusej, tak už nikdy nepřestanou.

Myslíš, že když to někdo jednou zkusí, tak že už to je hotový, že už nikdy nepřestane, že už to nejde?

Už nepřestane. To by museli do psychiatrie, aby je vyléčili.

Myslíš, že sám od sebe nemůže přestat?

Ne.

Máš nějaký zkušenosti s kouřením?

Ne, já nekouřim.

A zkoušels to někdy?

Jednou jo, s mym bratrancem. Ale to nám bylo osum.

A jaký na to máš vzpomínky?

Hnusný. Už vidim ty chlapy jak umíraj na to.

A ty kamarádi, s kterýma chodíš ven?

Nekouřej. Ty sportujou, normálně.

A znáš nějaký lidi, který kouřej?

Mm, můj děda nekouří, moje bába taky ne, máma taky ne. U nás z rodiny nikdo nekouří.

A čím myslíš, že to je, že ty lidi nekouřej nikdo?

Nevim, asi nechtěj, aby byli nemocný, tak něco tak.

A ty kamarádi jsi říkal, že nekouřej kvůli tomu, že chtěj dobře sportovat?

Ne, oni nechtěj, aby se jim něco stalo. Oni nechtěj skončit s tím, aby sportovali.

Jo, kvůli tomu sporování, že to pro ně je důležitý?

Jo.

Piješ někdy alkohol?

Ne.

Třeba... ani třeba když se něco slaví?

Když se něco slaví, tak to si dám jenom s bábou koňak.

A u vás v rodině se někdy pije alkohol?

Když jsou třeba vánoce nebo tak, tak jo.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Třeba bezďáci?

Jako osobně?

Ne. Jenom jsem viděl bezďáci, jak pijou to víno.

A proč myslíš, že to dělaj?

Aby jim bylo teplo, když je zima?

Hm, třeba.

Znáš někoho, kdo zkoušel kouřit trávu, marihuanu?

Třeba mý tety ten... manžel. Ale nevim, jestli to zkoušel, protože on to našel a přemýšlel: „mám to zkusit, nemám to zkusit“ a vyhodil to.

A myslíš, že to je takhle běžný, že u vás doma, že nikdo nekouří, alkohol se pije jenom občas a tak?

Nevím, jestli to je u nějakých lidí běžný, al u nás to je, že jenom to... chlastáme, jenom když jsou vánoce, nebo tak.

Viš třeba o někom, nebo máš nějaký názor na lidi, který berou tvrdý drogy?

Mm. (ne)

Neslyšel jsi někdy o někom?

Jo, ve zprávách bylo.. ty feťáci.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

To nevim.

Nemyslíš si o tom něco?

Nevím.

A jak to je u Romů s těma věcmá?

To nevim, jedny chlastaj, jedny kouřej, ale my nekouříme, ani nechlastáme, my jsme jakoby normální rodina.

A proč myslíš, že třeba jiný lidi kouří, pijou, nebo tak?

Jsou na to závislí.

A proč jsou závislí?

Třeba že když nemaj cigarety tak se hned rozčilujou?

Ale jakoby, jestli tě napadá, proč to je, že některý lidi jsou závislí?

Nevím.

A stalo se ti někdy, že ti někdo nabídnul, nějakou cigaretu nebo něco?

Jednou se mi stalo. Ale to jsem byl se strejdou, on byl něco koupit a já jsem čekal venku a jeden chlap mi nabízel nějakou cigaretu, a můj strejda to viděl, tak jsme šli pryč.

A nesává se ti, že by ti nějaký kluci něco nabídli?

Ne.

A myslíš, že až budeš dospělej, tak taky nebudeš kouřit, nebo myslíš, že je nějaká možnost, že až budeš dospěje, tak budeš...

Ne, já budu sportovat.

A co budeš dělat?

Máma mě teďko přihlásila na basket, tak já budu hrát basket.

Tak jo, díky!

9. Chlapec, 13 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Jsem doma a chodím do klubu.

A když jsi doma, co děláš?

Koukám na filmy.

A chodíš někdy ven?

Občas.

A s kým?

S kamarádama, s partičkou.

A co děláte?

Sedíme v parku.

A co tam?

Mluvíme.

A jak často chodíš do klubu?

Skoro každý den.

A proč chodíš do klubu?

Mě to baví tam v klubu.

Co je tam dobrýho, v klubu, co tě baví?

Všechno.

Ty činnosti nebo že tam jsou nějaký lidi?

I lidi i ty činnosti.

Máš nějaký zájem, co tě baví?

Mě baví třeba dělat ten, basket, házet na koš. Fotbálek, no.

Jaká je vaše rodina? Můžeš mi o ní něco stručně říct?

Když někdo něco udělá, tak ho všichni podržej.

A přímo vaše rodina, jako kolik vás je, jak bydlíte a tak.

My bydlíme pět, pět lidí.

Táta i máma jsou spolu?

Ano, bydlej.

Chodí rodiče do práce?

Choděj, táta má tu práci na večer, chodí v deset a vrátí se ráno. A máma jde v šest ráno a vrátí se ve dvě.

Je něco, co bys řekl o vaší rodině, co je u vás dobrý a naopak co není dobrý?

Dobrý je, že když někomu něco je, tak se všichni snaží, aby ho to nemrzelo, že když se něco děje, tak ho všichni podržej, a to nedobrý je, třeba vždycky když se něco udělá, tak maj jednoho člověka, na kterýho to řeknou.

Co tím myslíš?

Třeba něco se stane a všichni se daj dohromady na jednoho člověka. Třeba když se něco stane, tak... jak se to řekne slušně... všechno řeknou na mě.

Svedou to na tebe?

No.. že se prostě tvářej lidi na sebe..

To je zvláštní, vždyť si říkal, že když se něco děje, tak se podržej..

No rodina, ale jako v domácnosti, jakože... na toho nejmladšího jdou.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Když jsem s kamarádma venku nebo v klubu, jsem prostě s kámošem.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Já.. jdu ven s těma kámošema. Nebo jdu za kámoškou a řešíme to, povídám si s ní o tom a tak.

Co myslíš, že je závislost?

Zvyk. Závislost je zvyk. Třeba když jdeš ven a zvykem je prostě jít za tím jednou osobou.

Na čem myslíš, že můžou být lidi závislí?

Nejvíc teď se dává chlast. Nejvíc je chlast závislost

A proč myslíš, že ty lidi začnou být závislí?

Že furt jsou smutný, že nemaj co dělat.

Máš zkušenosti s kouřením?

S kouřením... No, tak před měsícem jsem kouřil, no.

Nějak dýl, nebo..?

No, tak měsíc. No, před měsícem a skončil jsem.

A teď už nekouříš?

No, jasný.

A co tě k tomu vedlo?

No, začlo to tak. Přišla za mnou kamarádka a řekla „nekuř“, tak jsem nekouřil. Přišel za mnou kamarád a řekl „kuř“, tak jsem si zapálil. Začal jsem kouřit a potom jsem bez cigarety nemohl bejt. První to bylo z frajeřiny, potom normálně jsem kouřil, a potom přišla kamarádka, řekla „nekuř“, tak jsem přestal už.

A čím to je, že jí poslechl, nebo co tě k tomu vedlo?

Jsem přemýšlel, že kamarád mi řekl jeden kuř, tak proč nemůžu i přestat, když mi to kamarádka řekla, když už to není móda. Že každěj řekne.. třeba přemýšlíš, už tě to nebaví, že všechny peníze dám za cigára, tak jsem přemýšlel o tom a přestal sem.

Že ti připadalo i že to je nepraktický?

No, jasně, no.

A to pokaždý, když někdo řekne „dělej tohle“ tak to děláš, nebo jakej ten člověk je, že poslechněš jeho radu?

Jak to myslíš teď?

No tys říkal, přišel kamarád a řekl at' kouřim, tak jsem začal kouřit, přišla kámoška, řekla at' nekouřim, tak jsem přestal.

Třeba nejlepší kamarádi, prostě nejlepší kamarádi mi raděj a já je poslechnu.

Takže poslechněš ty, který máš..

Prostě rád. Poslechnu toho, kterej vim, že mi myslí na dobře a ne ten kterej mi myslí na zle.

A myslíš, že ten kamarád, když ti řekl, že máš kouřit, že to bylo dobrý?

Jako ne tak... prostě, on nechtěl kouřit sám, tak chtěl, abysme byli stejný... Prostě chtěl, abysem byl jako von.

A tys chtěl bejt jako on?

No dřív jsem chtěl, ale už jsem to pochopil, že to nemá cenu.

A lidi kolem tebe, třeba kamarádi nebo rodina, jak jsou na tom s kouřením?

Jo. Táta i bába, skoro každěj den dvě krabičky.

A sourozenci?

Nikdo.

Znáš nějaký lidi, který vůbec nekouří? Mezi dospělejma

Třeba Anička nekouří, ty nekouříš...

Jako od vás z rodiny, nebo z Romů, který znáš.

Jo sou, sou kamarádi, jsou... je jich míň než těch, který kouřej, takhle ti to řeknu.

A čím se odlišujou? Čím myslíš, že to je, že ti lidi nekouřej

Čím, že jsou normální.

A ti ostatní nejsou normální?

Asi ne, když kouřej, když dávaj peníze za cigarety.

A co myslíš, že jim dává sílu nekouřit, těm který nekouřej, když jsi říkal, že jich je má.

Nevim třeba.. že nechtěj, že nemusej,. Některý jsou takový jakože na co budu kouřit, na co budu dávat peníze za cigarety.. přemýšlej jinak, než ty druhý.

Ten alkohol jsi říkal jako první, když se řekne závislost, tak jaký s tím máš zkušenosti?

Já žádný, já ještě nechlastám.

Vůbec? Ani trochu při nějaký příležitosti trochu?

Malinko, malinko, třeba na vánoce nebo na silvestra.

Když se něco slaví?

No.

S rodinou nebo s kámošem?

S mámou, s tátou?

S kámošema ne?

Ne.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Jo, můj strejda.

A jaký to je, co si o tom myslíš?

Že to je hnus, že se mu dělá každej den špatně, je takovej divněj, a on ne a furt pije, co se s tím hádáš, to je prostě hnus.

Znáš někoho, kdo vůbec alkohol nepije?

Jo, znám, myslíš kamarády?

Nebo třeba i z dospělých.

Jsou takový lidi, co nepijou, jak se tomu říká.. prostě ne. Já znám některý věfící lidi, který jsou prostě pohodička.

A myslíš, že ty, co nepijou jsou nějaký jiný, než ty, co pijou?

Nejsou jiný, jsou normální. A ty co kouří jsou taky normální, ale blbě přemýšlej.

Takže myslíš, že to je o přemýšlení?

Jo, musíš přemejšlet, co uděláš.

A co se týče marihuany, trávy?

Já nehulim, ale viděl jsem lidi, který hulej.

A zkoušels to někdy?

Teď jsem říkal, že nehulim, ani jsem nezkoušel.

A znáš lidi, který to zkouší nebo hulej, třeba pravidelně?

Který hulej. No.

A co si o tom myslíš?

Taky hnus, to nemůžu říct, to je jako s tím chlastem to je to samý, Ale hulení je ještě větší droga, že prostě má halušky, myslí, že lita a zabijou s kvůli tomu.

Znáš někoho, kdo bere ještě nějaký další drogy?

Feták, znám fetáky.

Myslíš, že je těžký se dostat k nějakým temhle drogám?

Není, je to lehký, hodně lehký.. když chceš, tak prostě máš.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

Není rozdíl, seš člověk jako člověk.

Ale předvírem jsi říkal, že všichni Cigáni budou za chvíli feťáci, jak jsi to myslel nebo proč jsi to řekl?

Já to řeknu, jakože... Protože já.. když jdeš po ulici, nebo prostě, jdu třeba s mámou, nebo jsem šel se sociálkou, a vidíme za rohem Cigány jak hulej. A já za ten den, jsem nebyl ve škole ale jsem byl u sociálky se hlásit, jsme šli, se projít, kecali jsme spolu jenom sociálka a já. A to jsme si povídali a kouknu se a Cigáni tam hulej. Tam prostě jsem měl nervy z toho.. a sociálka na mě kejvla a řekla dobrý, tak můžeš jít.

A proč jsi to říkal, že..

Protože všechny cigáni, co znám, jako.. ne všechny, ale skoro polovina, hulej. Nevim, třeba všechny kluci, co se zeptáš, malý kluci, teď: „jo, měl jsem to v sobě“.

A myslíš, že u gádžů to je jiný?

U Čechů to je takhle, že oni jsou.. nechci říct úplně stejný, ale zase, větší polovina přemýšlí jinak.

Jakože víc gádžů.. ?

Přemýšlí než.. u Romů to je takový, že si řekne „já se smrti nebojím, já to zkusím“ a u Čechů to je takhle: „já se smrti bojím a nezkusím to“. Oni přemýšlejí úplně jinak! Já znám kámoše, jako Čech, a když jde do bitky, bojí se. A cigán řekne: „co, puju, dostanu já, dostane von“. A čech řekne: „no, nepuju, já se tě bojím“. Prostě přemýšlejí jinak, než ty Cigáni.

A dokázal bys to ještě nějak jinak pojmenovat, jak přemejšlejí jinak?

Přemýšlejí jinak. Já to řeknu lehce srozumitelně. Romák, když jde, tak řekne: „co se tady děje?“ Přijde čech a řekne si „jdu pryč“. On se zeptá, co se tady děje, aby to vyzkoušel, a čech se podívá co se děje a odejde. Nebo tam zůstane.

Takže myslíš, že Romáci jsou zvědavější?

Jo, přesně tak, zvědavější, chtějí prostě to vyzkoušet.

Máš k tomu ještě nějaký nápad, co bys k tomu chtěl říct, o čem jsme teď mluvili, co tě ještě napadlo?

K tomuhle? Jenom jednu věc. Když uvidíš cigána, jakýkolivho, tak ti řeknu jenom jedno. Když se ho zeptáš: „hulíš?“ tak ti řekne vždycky „jo.“ Když se ho zeptáš „chlastáš?“ řekne vždycky „ne“. Ale v tu chvíli začne přemejšlet, proč nechlastá, když hulí. A když pujde čech, tak ti řekne „no, ne, ne ne.“, a třeba už pravda je někde jinde, nebo fakt je to pravda, ale zkoušel to.

Takže myslíš, že Romové se k tomu přiznají a Češi ne?

Ne, češi, když se bavěj třeba s policajtama, tak maj větší strach, než Cigán. Protože Cigán se nebojí tý smrti. Třeba dneska se stala velká věc. Včera večer přišli k nám pro bratrance policajti a on mi to vysvětloval, třeba, byl tam Čech a on mluvil úplně jinak a ze strachu se klepal, a on tam byl normálně, a mluvil. Přemýšlel jsem o tom, a už to vim, jak to je. Cigán se nebojí ničeho. On si řekne „můžou ho zavřít, ale musí ho pustit“. A čech řekne: „no, budu tam“ a už má hysterický přemýšlení, že už přemýšlí, co má dělat. Cigán si řekne, „no tak se stane, to to to.. a puđu zpátky“. Protože skoro každéj Cigán, co znám, třeba i tady v klubu to vidíš, ani nepřemýšlejí, prostě řeknou, co myslěj, ničeho se nebojejí.

Takže z toho co si říkal, myslíš, že pro Romy je závislost větší nebezpečí, než pro Čechy?

Ano. Chm.

A myslíš, že by se s tím dalo něco dělat?

Teď Romáci zkoušej se nějak přesadit, už maj ty.. vyslance, nebo něco, ale prostě nepomáhá to, tak asi ne, no. Ve zprávách bylo, že už Cigáni začli mluvit, ale ještě nic se nezměnilo. Furt budou stejný, nic se nemění.

Takže nemáš naději?

Jakou nadějí, když každéj, koukni se občas na zprávy, co tam říkaj. Cigáni to, Cigáni mluvějí to, ale pravda nikde...

Tak jo, díky.

Už je konec jo?

Jo, díky!

10. Chlapec, 14 let (první)

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

No tak, chodím na různé tréninky..

Čeho tréninky?

Toho fotbalu, kikboxu nebo taekwonda.

To děláš všechny ty věci najednou?

Chodím na všechny, jak mi to vychází..

Jak tě napadlo dělat všechny ty věci?

To mi dala paní kurátorka, nějaký návrhy.

A jak ses dostal k tý kurátorce?

Různé problémy jsem měl.

A mohl bys k tomu něco říct?

Jo, jsem se z toho zlepšil, i paní učitelka to říkala.

A proč jsi se chtěl zlepšit?

Abych neskončil v pasťáku.

A co myslíš, že pro tebe bylo důležité, co nebo kdo ti v tom pomohl se z toho dostat nebo se zlepšit?

Sem byl na Klíčově a tam mi všechno ukázali a pomohli mi s tím. že jsme se o tom bavili a tak.

Co to je Klíčov?

To je... toje.. celodenní oddělení, no.

A tam ti pomohli ty lidi? A čím třeba?

No. Abych nechodil za školu a neutíkal z domova. Jsme se tam většinou o tom bavili.

Proč zrovna ty lidi ti pomohli, proč jsi je bral?

Chtěli mi pomoct abych neskončil v pasťáku, že mi fakt chtěli pomoct.

Chodíš někdy ven s kamarádama?

Často jo, jako o víkendech. Jinak ne, jako přes týden.

A když jdeš ven s kámošem, co děláte?

Hrajeme fotbal, pak vždycky v sobotu jdeme na diskotéku.

Tam chodíte tancovat?

Než pujdeme předtím, jako do toho, na tu diskotéku, tak něco koupíme, jako náký pití, pak když to otevřou, tak jdem dovnitř, tam tancujem, jako já ne...

Ty netancuješ?

Mě to tam jako nebaví... jako tancuju, ale s holkama tam ne..

Takže tam chodíš kvůli kámošům?

Jo.

Co bys řekl o svojí rodině?

Je jako dobrá..

Bydlíš s mámou i s tátou?

No tak s mámou a s jejím přítelem.

Máš ještě bráchy, ne?

No, dva a pak mam dva, jakože žijou odděleně.

Ty jsou..?

Jako nevlastní, a nevlastní ségru. Někdy za nima zajdu za těma nevlastníma.

Je na vaší rodině něco, co bys řekl, že je fakt dobrý?

Jo, třeba že vždycky když někdo umře, tak vždycky se spoléhají jenom na nás. Že jako oni vědí, že jsme hlava celý tý rodiny.

Že si pomáháte navzájem?

No.

A máte v rodině něco, co myslíš že není dobrý, nebo co bych chtěl jinak?

Ne, ne.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně? V jakých chvílích?

Ve všech..

Kdykoliv? Nikdy ti není třeba smutno, nebo nepříjemně, nebo když tě někdo naštvě?

Jako když mě někdo naštvě, tak to jo, ale jinak ne.

A co děláš, když tě někdo naštvě, je ti smutno, nebo tak?

Spíš si povídám s kamarádem, pak jdu domů, nebo když se nudím, tak jdu taky domů.

A co děláš doma?

Na počítači jsem, nebo se koukám na pohádky.

Co myslíš, že je závislost?

Závislost, to je... třeba když jsem na počítači 24 hodin nebo nonstop, tak to je jasný, že jsem závislej... nebo na alkoholu.

A seš na počítači nebo ne?

No někdy jo, někdy ne..

Na počítači?

No, třeba pět hodin, nebo šest.

Takže myslíš, že závislost je, když tím tráviš moc času?

No, nebo když to hrozně chci.

Proč lidé začnou být závislí? Na čem může být člověk závislý, jsou ještě nějaký jiný věci než počítač a alkohol?

Na cigaretách, na nikotinu. Ty kouří každěj.

A proč myslíš, že lidi začnou být na těch věcech závislí?

Nevim, třeba jim to chutná. Nevim, jak jim to může chutnat

A ty jsi někdy kouřil?

Jednou jsem to zkusil.

A jaký to bylo.

Hnusný. Nechutnalo

Znáš někoho, kdo kouří?

Babička a v rodině. Oni vždycky říkaj, že kouřej, aby se uklidnili, když maj nervy.

A ty kámoši kouřej nebo ne?

Ne, ty ne.

A ten alkohol, jak jsi říkal?

No ten třeba jako si dáme na plácku s kamarádama, když jdeme na diskotéku.

A doma si někdy dáte?

Když se slaví, ale já jenom štamprli, nebo s mámou víno.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Jo. Třeba můj strejda.

A co si o tom myslíš?

Já se o to nezajímám.

Znáš někoho, kdo alkohol nepije?

Strejda jinej, co řídí auto. Ani nekouří nic.

A čím myslíš, že to je?

Nevim, chce být asi jinej. Nějakej slušnej, nebo co. Má možná důvěru v Boha.

znáš někoho, kdo zkoušel trávu, nebo zkoušels to někdy?

No já jsem to zkoušel, a ještě strejda jeden, co je teďko v Angli.

A co si o tom myslíš?

Že se tím škodí zdraví.

Chtěl bys říct tu tvoji zkušenost, jaký to bylo, jak ti to připadalo?

Uplně mi to připomnělo jiný myšlenky, když jsem to zkusil, měl jsem halucinace a tadyto.

Bylo to dobrý, nebo ne?

(vrtí hlavou) protože furt jsem se bál něčeho a jako úplně vedle jsem byl.

Znáš někoho, kdo kouří pravidelně?

Jo, někdy, když maj, spolužáci.

Znáš někoho, kdo bere nějaké další drogy?

Tak to nevim, ale třeba mámy známí kamarádi.

A jaký jsou?

Nevim, já je nikdy nevidim, ale vim že vždycky dopadnou na ulici, a to.

To víš od mámy?

Od mámy, no.

Takže u vás doma o tom takhle mluvíte?

No.

Jaký myslíš, že je rozdíl mezi gádžema a Romama, proč některý kouří, pijou alkohol a berou drogy, jestli to dělají z jiných důvodů nebo je v tom nějaký rozdíl?

To nevim, ale... no, není v tom žádněj rozdíl, protože jsme všechny z jednoho těsta. Někdo třeba kouří, aby se uklidnil, někdo pije protože, aby když někam přijde, aby na něj nenadávaly proč nepije, a někomu to třeba chutná.

Napadá tě ještě něco k tomu, o čem jsme mluvili?

Ne...

Tak díky moc za rozhovor!

11. Chlapec, 14 let (druhý)

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Hm.. deme ven. Nebo jsem doma.

A když jdeš ven, tak s kým a co tam děláte?

S Felixem deme do klubu. A nebo do Ulity. Nebo do Flóry.

A proč hodíte takhle do klubů

Protože mě to baví.

Co tě tam baví?

Kde?

V klubu?

V jakym?

Ve vobou.

To jsou jiný kluby.

Tak řekni v každym, co tě baví.

Tak třeba tady mě baví, že si můžeme říct něco o Bohu..

No a tam mě baví, třeba že si můžu jít ven si zahrát fotbal nebo skákat na trampolínu.

Hrát na počítači?

To ne.

Vždyť si teď hrál asi hodinu.

Nó... to bylo jen tak.

Ale kvůli tomu nechodíš do klubu?

Ne.

A když jsi doma, tak co děláš?

Koukám na televizi. Nebo si dělám úkoly, učím se.

A chodíš ještě s nějakýma dalšíma kamarádama ven, než jenom s Felixem?

Ne.

A řekl bys, proč zrovna s Felixem kamarádíš? Nebo podle čeho by sis vybíral kamaráda, co je pro tebe důležitý?

Nevim... Že třeba máme o čem se bavit, něco společný, ... Zájmy nebo něco.

A mohl bys mi říct něco o tom programu, jak chodíte v ty čtvrtky, co to je zač?

Jo, to je mentor a s ním budeme třeba se chodit podívat na nějakou školu, na jakou bysme chtěli jít, nebo se podívat do nějakého divadla. A teďka jdeme někdy do Českýho rozhlasu, se podívat, co on tam dělá.

A jak jsi se k tomu dostal?

Jsme byli ve škole a tam přišla ta mentorka, a paní učitelka vybrala mě a Felixe, jakože jsme hodný ve škole, že se učíme. No takás vybrali a říkali nám, co to vlastně je ten mentor a jestli bysme tam chtěli jít. A my jsme řekli, že jo. Tak tam teď chodíme.

A proč ses rozhodl, že jo? Co tě na tom lákalo.

Se podívat třeba na nějakou školu, abych se někam dostal. A takhle.

A už jste někde byli?

Na painballu jsme byly. A teďka se právě pojedeme podívat do toho českýho rozhlasu a Felix se pujde podívat někam na školy.

Takže většinu toho máš ještě před sebou?

No.

Jaká je vaše rodina? Kdo tam je, jaká je?

Hm...

Třeba kdo všechno to je, vaše rodina.

Hodně. To všechno... nevim.

S kým bydlíte, kdo všechno u vás bydlí?

S mámou. Já, Tomáš... Hm, sedum jsme doma, s mámou a tátou.

A připadá ti, že je vaše rodina v něčem výjimečná, oproti ostatním rodinám?

Ne.

A vymyslel bys něco, co je na vaší rodině extra dobrý a něco, co naopak není moc dobrý?

Nevim.

Pracují tvoji rodiče?

Jo.

A co dělají?

Máma pracuje v Bille a táta v dopravním podniku. Ale teďka má zlomenou nohu.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně?

Doma. A... no, doma nebo v klubu.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Se modlim.

A pomůže to?

Jo.

Co myslíš, že je závislost?

Že třeba... furt hraje hry, nikoho k tomu nechce pustit, nebo něco udělá a hned jde na počítač a zase hraje hry.

A na čem třeba ještě, na jinejch vcech?

Třena na práci může bejt závislej. Nebo na alkoholu, na... na fetu a tak.

A jak bys poznal co poznamená, jak se pozná, že je někdo závislej?

Že to furt potřebuje, chce to furt.

A jak myslíš, že ta závislost vznikne, to, že někdo začne bejt závislej?

Já nevim. Že ho to baví, nebo já nevim.

Co si myslíš o kouření, zkoušels to nebo kouříš?

Zkoušel jsem to.

A?

To je hrůza. S klukama jsme kouřili asi tejdén a pak jsem přestal.

A proč?

Protože to nepotřebuju k životu. Prostě to jenom ničí zdraví.

A u vás doma někdo kouří, nebo ve škole?

Doma jo. Doma kouří máma a táta.

A co si o tom myslíš, že oni kouří?

Nevim. Jako říkám jim, proč kouřej a oni... nevim.

A nemáš na to žádnej názor?

Jako na kouření?

Jako doma že kouřej.

Ne.

Nevadí ti to?

Jako bylo by to lepší kdyby nekouřili, ale co s tím mam udělat.

A znáš někoho, kdo nekouří?

No, to jsme jenom my, děti. Já, Tomáš, Máňa, Zuzka.

A z dospělých teda všichni kouří?

Jo.

A když všichni kouřej, myslíš, že to nenormální nebo ne?

Ne, není normální.

A myslíš, že na tom jsou vaši závislí?

Jo.

Piješ alkohol při nějakých příležitostech?

Ne. Na Silvestra si dám, jako přípitek. Jinak ne.

Když se něco slaví doma?

Ne.

A rodiče nebo jinak v rodině?

Ne, noc ne. Jenom táta si někdy jde do hospody a pak přijde.

Znáš někoho, kdo je závislej na alkoholu?

Ne.

Ani z kamarádů nebo odjinud?

Ne.

Zkoušels někdy trávu, nebo znáš někoho, kdo to zkoušel?

Znám, kdo to zkoušel. Dominik, ten ještě hulí. No, a ... nikoho.

A tys to nezkoušel?

Ne.

A proč?

Nevim, prostě to ani zkoušet nechci.

A co si o tom myslíš?

Já nevim. Že to je špatný, že to ničí mozek... a tak.

A co si myslíš o těch, kdo kouří trávu? Máš na to nějaký názor?

Ne.

Znáš někoho, kdo bere nějaké tvrdé drogy?

Ne.

Myslíš, že je těžké tu trávu nebo drogy sehnat?

To nevim, asi tu trávu...

Trávu, že je lehký sehnat?

Ne, tak to ne. Alkohol, cigarety...

To jsou legální drogy, to je v pohodě sehnat, ale ty co jsou nelegální, třeba tvrdší drogy

Ne, to ne.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

Není, to je furt to samý.

Jestli některý něčeho berou víc nebo míň, nebo jinak...

Ne, to je úplně fuk.

Tak jo, díky!

12. Chlapec, 15 let

Co nejčastěji děláš ve volném čase, když nejsi ve škole?

Ve volným čase dělám.... Hraju hry.

Jaký?

Takový spíš, jak bych to měl říct.. střílečky.

Na počítači?

Na počítači. Ve volným čase ještě dělám to , že chodím do klubu.

A co tam děláš, proč tam chodíš?

Chodím tam, protože je tam dobrý kolektiv, protože se tam dozvídám o Bohu.

Doma ve volným čase nehraju jenom hry ale někdy si třeba něco přečtu, a tak. Vařím, uklízím.

A máš nějaký kamarády, s kterými třeba chodíš ven?

Mám spoustu kamarádů, ale jenom asi dva kamarádi.. vojtu a tomáše, ale spíš jenom s Vojtou chodím ven. Moc nechodím ven.

A proč s nima kamarádíš? Co je na nich takovýho, že s nima kamarádíš?

No tak jsou dobrý, nejsou falešný. A Vojta taky věří, takže je to dobrý.

A co děláte společně?

Chodíme ven, do Flóry, do obchodního centra si tam někdy zahrát... nebo doma jsme u nás nebo u něj a hraje hry.

Na počítači, společně?

Jo.

Mohl bys mi říct něco o vaší rodině, jaká je, jak bys jí popsal?

Naše rodina je klidná. Máma jde večer do práce, táta jde ráno. Mám pět sourozenců.. e, ne, pardon, bylo nás doma pět, mam dva sourozence. Jedna bydlí v zahraničí a jedna bydlí tady v Praze.

Takže ty jsi starší?

Jo, starší.

Takže teď jseš doma sám, jediný dítě?

Teď jsem doma z dětí sám.

Kdy se cítíš dobře, spokojeně? V jaký situaci?

Tak asi večer doma, když koukám na televizi, takovej klid je. A v kolektivu se cejtím asi nejlíp v klubu tady, v Teen challenge.

Co děláš, když je ti smutno, těžko, něco tě trápí?

Jdu si lehnout a dám na sebe deku a...

Jdeš spát?

A přemejšlim. Nebo jdu spát. Anebo, někdy se modlim, i.

A pomůže to?

Pomůže, kolikrát to pomůže.

Co myslíš, že je závislost?

Závislost je to, že třeba... se přiznám, jsem závislej třeba na počítači, jo. Ale umím to ovládat. Třeba, hraju hry, jsem do toho začatej a pak se kouknu a třeba čtyři hodiny jsou pryč. A myslím, že to je hodně špatný, bejt na něčem závislej.

A jak myslíš, že se to pozná, že je někdo na něčem závislej?

Přesně takhle, jak já, hraju hry a myslím, že to je třicet minut a pak je to čtyři hodiny. A těžko se to odnaučuje.

A chtěl bys to nějak změnit, abys netrávil tolik času na počítači?

Tak já moc netrávim na počítači, jenom když jsem doma, vlastně. Třeba když jsem ve škole a máme volnou hodinu, tak nejdu, prostě jsem ve třídě nebo koukám jak druhý hrajou hry.

Jenom doma spíš hraju, takže moc nejsem závislej.

A na čem jiným třeba jsou lidi závislí?

Jsou na hodně.. třeba že si koušou nehty.... Nebo jsou závislí na tom, na droze, třeba marihuana, koks a takový ty drogy.

Proč si myslíš, že začnou bejt závislí na nějakých drogách?

Proč si to myslím, že začnou bejt? Teď nevím.

Proč začnou bejt závislí.

Protože si to pořád asi dávaj ne?

No ale čím to začne, než začnou bejt závislí?

Já bych řekl takhle. Můj názor je, než začnou využívat ty drogy, je z frajeřiny. Ten kouří, no, a já jedinej nekouřim, no tak musím taky, z frajeřiny. Asi neznám žádnýho člověka, kterej by si zapálil, že by chtěl, ale z frajeřiny, podle mě.

Máš nějakou zkušenost s kouřením?

No tak... zkoušel jsem kouřit. Máma kouří, takže vlastně to mam u sebe. Ale jako, jak bych řekl, když jsem si dal cigaretu jednu, fakt těďko mluvím pravdu, tak mi to nic nedělá, k čemu to mam? Jenom zbytečně utrácet peníze.

Že ti to nepřipadá ani dobrý ani blbý?

Tak proč bych měl kouřit, z frajeřiny? Frajer je ten, kterej nekouří.

Hm. Dobrý.

A u vás doma kouří máma?

No, mamka.

A jakej na to máš názor?

Kolikrát jí říkám aby už přestala, že je to.. leze to hodně do peněženky.

A co ona na to?

No tak máma mi říká, že přestane, že poslední krabička, ale pak to dělá znova, no.

A znáš nějaký další lidi z okolí, který kouřej?

No spoustu!

A myslíš, že všichni kouří z frajeřiny?

No tak ty, který už kouřej dýl, tak ž jsou na tom závislí, tak už z frajeřiny asi nekouřej,... ale každej začne kouřit z frajeřiny.

A znáš nějaký další lidi, co nekouřej?

Taky, spoustu znám.

A co je pro tebe hlavní motivace, že nekouříš?

No tak moje motivace je, proč kouřit, k čemu to potřebuju? K ničemu to není, dáváme do sebe nějaké dehet, kterej zase vypouštíme ven, a co z toho máme?

A co se týče alkoholu?

No tak alkohol, nepiju alkohol.

Vůbec?

No tak je mi 15, takže to nepiju.

Ani vůbec, když doma něco slavíte?

No tak, možná si dám trošku, někdy jsem si dal... Zkusil jsem pivo, nedávno, ale mě to nechutná vůbec pivo. Ale mě už nabízeli jako jen tak.. jako nenabízeli mi úplně, jako abych se ožral, ale ne, vůbec.

A třeba u vás v rodině?

No právě, u nás v rodině mi to nabízeli, venku mi to nikdo nenabízel.

A u vás v rodině se pije alkohol, když se něco slaví, nebo jen tak?

No tak přímo u nás v rodině, jak jsme jenom tříčlenná, tak moc neslavíme,

Akorát když jsou oslavy, nějaký tak se prostě... nechlastá se zas tak moc. Ale třeba vzdálenější rodiny, jako bratrance, tak jo, ale my takový nejsme.

Znáš někoho, kdo je na alkoholu závislý?

Znám. Hm, znám někoho, kdo je závislej na alkoholu. Nechci říkat kdo

Nemusíš říkat.

protože to už by bylo divný, ale znám, znám.

A jak ti to připadá, jak to vnímáš?

Vnímám to tak, že... Ta osoba má děti, dítě, a nevím, kam to dává, už je to dospělej člověk a je prostě závislej, no.

Znáš někoho, kdo alkohol vůbec nepije?

Vůbec? Tak abych řekl pravdu, nevím. Možná ty, ale ty už seš plnoletá.

Zkoušels někdy trávu nebo znáš někoho, kdo kouří trávu?

Znám, hodně, bratranec. A trávu jsem nezkoušel.

Hm. A ten bratranec, myslíš že je tam tom závislej?

Jo, on byl, je na tom závislej, na kouření. Pak už zkoušel i to další, co už po tom je. A teď vltaně si to dává nadmíru a jenom hulí a už si nešlehá, nedává si injekci.

A co si o tom myslíš?

O tom, o?

O tom bratrancovi?

No mam ho pořád rád, chová se pořád stejně, akorát jenom si občas zahulí. A je to hodně často, asi dvakrát do týdne. Není to zase každej den, ale dvakrát do týdne.

A myslíš, že to na něj má nějakej vliv?

Vliv? No tak když si to dá, pak má potom vlastně vliv, jinej. Ale už mu to moc nedělá, jenom je prostě v tý náladě.

A kromě toho bratrance, slyšels ještě někdy o nekom, že by bral nějaký tvrdý drogy, z okolí?

No tak jestli marihuana patří mezi tvrdý drogy, tak jo?

Ne, ta ještě ne. Někaký další, který se třeba píchaj.

Ne, jenom že bratranec si někdy píchal, ale jinak ne.

Myslíš, že je těžký sehnat třeba trávu nebo nějaký jiný drogy?

Ne. Já nekouřim, nehulim, a vim, kde sehnat trávu. Nechci říkat kde, ale vim, kde to je.

Takže když někdo chce, tak jde...

Tak jde a sežene.

Myslíš si, že je nějaký rozdíl, proč kouří, pijí alkohol a berou drogy gádžové a Romové?

U Romů a u Čechů? Jako jakej rozdíl?

Jako jestli některý víc nebo míň pijou, kouřej... proč, jak..

Abych to tak řekl, Romové a Češi jsou každej jinej národ. Ale spousta lidí... takhle: spousta Romů nadává na Čechy a Češi zase na Romy. Ale sami na sebe se ty lidi kouknout neuměj., podle mě. Já si myslim, že každej není čistokrevnej Čech ani každej není čistokrevnej Rom. třeba já jsem Rom a mam tátu Kubánce. Jo. Nebo Anička, je Češka a maminku má to.. já si myslim, že jsou stejný všichni.

Ale co se týče toho pití a tak?

Toho pití... No tak, to nevím.

Jestli myslíš, že tam je nějakej rozdíl?

Je tam možná rozdíl, že romové hodně slavěj. Romové dělaj takový velký bašavel, prostě, že úplně prostě slavěj a je tam hodně prostě, alkohol.

Napadá tě k tomu ještě něco zajímavýho?

Už ne.

Tak děkuju!